VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Politologie

Analýza imigrační a integrační politiky ve Francii a Německu

(bakalářská práce)

Autor: Petra Nováková
Vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Müller, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma ***„Analýza imigrační a integrační politiky ve Francii a Německu“*** vypracovala samostatně s použitím zdrojů uvedených v seznamu literatury.

V Praze dne ……

……
podpis studenta

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Karlu Müllerovi, Ph.D za inspirativní připomínky a za vstřícný přístup při vedení mé práce.
Zároveň bych ráda projevila dík mé rodině, která mi poskytla vhodné podmínky pro napsání této práce.

Anotace

Bakalářská práce se ve své hlavní části zaměřuje na analýzu a komparaci imigračních a integračních politik ve Francii a v Německu. Z časového hlediska se práce zabývá vývojem daných politik od konce 2. světové války do současnosti. Zkoumání přístupů jmenovaných států k imigraci a integraci je pojato formou obsahové analýzy a následné syntézy nastudovaných informací. Takto získané poznatky jsou poté porovnány pomocí historicko-komparativní metody. Součástí práce je rovněž charakteristika některých obecných pojmů a teoretických modelů přístupu k imigraci a integraci, které jsou pro danou problematiku klíčové.

Klíčová slova: asimilace, Francie, imigrace, integrace, multikulturalismus, Německo, politika, společnost

Annotation

The bachelor thesis is, in its main part, focused on the analysis and the comparison of the immigration and integration policies in France and Germany. The work deals chronologically with the development of these policies since the end of the World War II to the present day. The study of the approaches of previously mentioned states of the immigration and the integration is dealt with the form of content analysis and consequential synthesis of staged information. The findings obtained are subsequently compared by using the historical-comparative method. The part of the thesis is also the characteristic of certain general concepts and theoretical models of approach to immigration and integration, which are the crucial issues.

Key words: assimilation, France, immigration, integration, multiculturalism, Germany, policy, society

Obsah

ANOTACE ... **3**

OBSAH ... **4**

ÚVOD ... **5**

1 DEFINICE POJMŮ A TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE ... **7**

1.1 MIGRAČNÍ POLITIKY ... 7
1.2 KDO JE MIGRANT ... 9
1.3 POJETÍ NÁRODNÍ IDENTITY ... 10
1.4 OBECNÉ MODELY PŘISTĚHOVALECKÝCH POLITIK ... 11
1.5 ASIMILACE VS. MULTIKULTURALISMUS JAKO ALTERNATIVY ZAČLENĚNÍ ... 13
1.6 HLAVNÍ MIGRAČNÍ VLNY V EVROPĚ PO ROCE 1945 ... 14

2 FRANCIE ... **16**

2.1 IMIGRAČNÍ POLITIKA ... 17
2.2 INTEGRAČNÍ POLITIKA ... 21

3 NĚMECKO ... **25**

3.1 IMIGRAČNÍ POLITIKA ... 26
3.2 INTEGRAČNÍ POLITIKA ... 30

4 KOMPARACE PŘISTĚHOVALECKÝCH POLITIK FRANCIE A NĚMECKA ... **33**

ZÁVĚR ... **36**

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ ... **39**

PŘÍLOHY ... **45**

Úvod

Problematiku imigrace a integrace přistěhovalců můžeme v posledních letech bezesporu zařadit mezi jedno z nejdiskutovanějších a stále aktuálních témat jak na evropské, tak na světové úrovni. Vzhledem k neustálým hrozbám a uskutečněným teroristickým útokům nabývá toto téma zvláštního významu rovněž mezi evropskými státy a to hlavně v souvislosti s otázkou bezpečnosti a údajných rozporů mezi křesťanstvím a islámem, jehož příznivci jsou v Evropě rok od roku, zdá se, početnější. Současně je přistěhovalectví hojně diskutováno ve spojitosti s krizí národních států, narůstajícími xenofóbními reakcemi veřejnosti či s hospodářskými a demografickými prognózami do budoucna.

Z diskuzí je zřejmé, že jde o kontroverzní téma především ve spojitosti s imigranty z afrických a arabských zemí obzvláště pokud vyznávají islám. Výraznější problémy s přistěhovalci muslimského původu, které se donedávna také hojně objevovaly v informačních prostředcích, by do budoucna mohly svým způsobem značně ovlivnit celkový evropský postoj k přistěhovalectví. Na muslimy je totiž v mnoha případech nahlíženo automaticky jako na přistěhovalce i přesto, že se zde narodili a představují již několikátou generaci potomků původních přistěhovalců. Stačí k tomu pouze etnicky „neevropský“ vzhled nebo třeba jen odlišně znějící jméno.

Možnost přemisťovat se je jednou za základních lidských svobod. Do jaké míry jsou však evropské státy ochotny přijímat příslušníky různých kultur? Jaký osud čeká nové vlny přistěhovalců, s nimiž se Evropa potýká?

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila synchronní komparaci imigračních a integračních politik Francie a Německa, dosavadní přístup těchto států k přistěhovalcům, pokusy o řešení i případné porušování lidských práv. Jmenované státy jsem si vybrala na základě jejich relativní velikosti (důležitosti) v rámci Evropy a tedy potenciálně možného prosazování vlastních zájmů na půdě Evropské unie (EU), což by mělo patrně dopad i na ostatní členské země, a také na základě nedávných aktivit či prohlášení daných států. Ani francouzské, ani německé úřady nemohou oficiálně zjišťovat náboženské vyznání obyvatelstva. Pokud tedy abstrahujeme od imigrantů pocházejících ze zemí EU, kteří většinou patří ke stejné kulturní rodině, vycházím z předpokladu, že největší vlny přistěhovalců jsou muslimové. Totiž podle oficiálních statistik přichází nejvíce mimoevropských imigrantů do Francie ze zemí Maghrebu a do Německa z Turecka,[1] kde je

[1] Viz Příloha 3 a Příloha 4.

islám dominantním náboženstvím. Domnívám se totiž, že příchod a následná integrace muslimů je velmi specifický problém zejména proto, že se jedná prvotně o přístup k náboženské skupině, nikoliv k etniku a protože náboženské cítění muslimů se může zdát mnohem intenzivnější než jejich národní či etnická příslušnost.

V první kapitole se budu věnovat převážně terminologii a pojmům spojeným s otázkou přistěhovalectví a vymezím teoretické koncepty, které jsou podle mého názoru klíčové pro další postup práce. V krátkosti se také zmíním o migračních vlnách a situaci v Evropě po roce 1945, čímž bych připravila půdu pro následné specifikace přístupů Francie a Německa k této tématice a pro jejich komparaci. Ve druhé a třetí kapitole se zaměřím na analýzu imigrační a integrační politiky nejprve ve Francii, a potom v Německu. Nastíním zde základní fakta a historické pozadí v daných státech, které položilo základ pro následný přístup země k přistěhovalcům. Dále se budu více věnovat vývoji těchto politik od konce 2. světové války až po současnost s tím, že jako přistěhovalce budu primárně považovat neevropské obyvatelstvo (tedy hlavně muslimy a imigranty ze zemí 3. světa).[2] Vzhledem k omezenému rozsahu práce se příliš nevěnuji ani otázkám spojeným s uprchlictvím a azylovou politikou, která je částečně ošetřena v rámci evropského práva i mezinárodním právem a která často vede k trvalému pobytu v hostitelské zemi. Na základě zjištěných informací se v poslední (čtvrté) kapitole pokusím o srovnání přistěhovaleckých politik obou zemí.

Hlavním cílem mé teoretické bakalářské práce je tedy charakteristika a následná komparace imigračních a integračních politik Francie a Německa. Základní teze práce vychází z názoru, že i zcela odlišné přístupy k imigrantům mohou vést víceméně ke stejnému výsledku. Tímto výsledkem mám na mysli eventuální nezdar při začlenění neevropských přistěhovalců do většinové společnosti (nepochybně se značným přispěním médií a následným negativním postojem veřejnosti). Očekávaným vyústěním celého úsilí nakonec bývá převážně nárůst ilegálního přistěhovalectví a segregace vznikajících subkultur, což ohrožuje kulturní a sociální soudržnost společností v jednotlivých státech.

V případě deskripce imigračních a integračních politik, národní identity a typologie přistěhovaleckých politik vycházím v první kapitole převážně z monografií Pavla Barši, Miroslava Hrocha a Giovanni Sartoriho. V druhé a třetí kapitole, které se týkají již konkrétních států, vycházím z francouzských a německých vládních dokumentů, oficiálních statistik, tištěných monografií či elektronických článků a příspěvků.

[2] Od 90. let neuvažuji migraci v rámci ES/EU.

1 Definice pojmů a teoretická východiska práce

V této čistě teoretické kapitole bych ráda definovala některé pojmy a koncepty, které jsou výchozí, a podle mého názoru podstatné, pro následující analýzu konkrétních přístupů přistěhovaleckých politik ve Francii a v Německu. Autoři zabývající se problematikou imigračních politik totiž používají ve svých publikacích v mnoha případech nejednotnou terminologii, respektive různé pojmy většina z nich chápe na základě určitých národních, politických, geografických či jiných odlišností.

Nejprve bych se tedy zaměřila na problém spojený s variabilním užíváním různých pojmů a termínů týkajících se dané tematiky a upřesnění jejich významu pro následné jednotné použití. Dále se zde věnuji otázce národního sebepojetí, modelovým příkladům přistěhovaleckých politik a obecně také migraci v západní Evropě po roce 1945.

1.1 Migrační politiky

Pod pojmem *migrační politiky* si můžeme představit různá přímá či nepřímá opatření, směřující k usměrňování pohybu lidí (cizinců, „neobčanů“) přes hranice jednotlivých států[3] a jejich usazování na daném území. Tyto politiky se týkají jak regulace legální migrace (vydávání víz), tak prevence a postihu migrace nelegální[4] (kontrola hranic) a definují rovněž podmínky poskytování azylové ochrany uprchlíkům. Celou oblast migračních politik tedy můžeme rozčlenit na tři hlavní kategorie: přistěhovalecké politiky (zahrnující jak imigraci tak integraci), politiku azylu a do poslední skupiny zařadíme vše ostatní od kontroly hranic, přes boj proti nelegální migraci až po studijní či pracovní pobyty a turismus.[5]

Institucionální regulace počtu přistěhovalců vstupujících na území určitého státu je předmětem *imigračních politik*. Jejich cílem je určit kdo, a za jakých podmínek, se může

[3] V rámci Evropské unie beru v úvahu volný pohyb osob v oblasti Schengenského prostoru, který je zaručen na základě Schengenské smlouvy z roku 1985. Nicméně ne všechny země EU jsou jeho součástí, jelikož si zrušení hraničních kontrol nepřejí (*Schengenský prostor a spolupráce*. Europa-oficiální internetové stránky Evropské unie [online]. 3.8.2009 [cit. 2012-04-27]).

[4] Určité vymezení podává ve své zprávě Mezinárodní organizace pro imigraci, ale i zde je uvedeno, že „neexistuje žádná všeobecně platná definice“ těchto pojmů. *International Migration Law N°25: Glossary on Migration.* International Organization for Migration [online]. 2011 [cit. 2012-04-23]. Str.54 a str.81.

[5] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.9-11.

v hostitelské zemi trvale nebo také přechodně usadit,[6] přičemž samotné praktické řešení (tedy míra liberálnosti nebo restriktivnosti vládních opatření) se odvíjí od národního sebepojetí dané společnosti. Pokud v přístupu k imigrantům převažuje liberálně-univerzalistický princip vládních politik, vede to k otevření se státu přistěhovalcům a větší ochotě je postupně zahrnout mezi své občany. Převaha restriktivně-národního principu pak končí až uzavřením hranic státu a ochranou svých zdrojů a institucí pro příslušníky vlastního národa.[7] V poslední době se ale státy snaží najít rovnováhu mezi těmito dvěma principy a jejich politiky vykazují tendence vzájemného prolínání a ovlivňování se, což je výsledkem potýkání se států s velmi podobnými problémy.[8] Je-li tedy daný stát „národní i liberální zároveň, musí zajišťovat jak kolektivní dobra příslušníků daného národa, tak individuální práva každého člověka, jakmile se ocitne pod jurisdikcí určitého státu."[9]

Na imigrační politiky pak bezprostředně navazuje pojetí *integračních politik*. Cílem této skupiny vládních aktivit je adaptace imigrantů do národní společnosti tak, aby se stali její součástí a přitom nenarušili sociální a politickou soudržnost celé společnosti. Podporují samotný proces začleňování přistěhovalců, buď jako jednotlivců nebo jako skupin,[10] s ohledem na jejich „znevýhodnění" od většinové populace. Tedy především na jazykovou bariéru, kulturní odlišnosti, neznalost nového prostředí aj. specifické potřeby. Účinnými nástroji integračních politik se zdá být povinná účast imigrantů v integračních programech, zaměřených převážně na občanskou integraci jednotlivců, organizaci jazykových kurzů či vydávání různých typů příruček. V poslední době také můžeme narazit na otázku spojenou s pojmem „integrační smlouva,"[11] která se v různých státech objevuje v různých obměnách. Přijetím této státní nabídky získává imigrant určitá práva, ale také povinnosti. V podstatě jde o to, že se přistěhovalec zavazuje usilovat o úspěšnou integraci za efektivního přispění státu. Integraci lze typově rozčlenit do tří základních rovin na kulturní, sociálně-ekonomickou

[6] I v této oblasti narazíme na odlišné chápání a definice a to zejména mezi Evropou a USA, které jsou od svého vzniku čistě přistěhovaleckou zemí a jejich pojetí imigranta se od toho evropského značně liší a tedy i jejich pojetí imigračních politik je poněkud omezenějšího charakteru než v rámci Evropy.

[7] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Vnitřní a vnější podmínky inkluze: národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.280-281.

[8] Jedná se např. o nárůst počtu nelegálních migrantů a jejich etnicko-kulturní a náboženskou rozmanitost, problém se začleňováním migrantů neochotných k integraci, fenomén globalizace, bezpečnostní otázky spojené s migrací, sílící nacionalismus a xenofobie, ekonomické aspekty, aj.

[9] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Vnitřní a vnější podmínky inkluze: národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.280.

[10] Skupinová integrace je typická např. pro Velkou Británii.

[11] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Vnitřní a vnější podmínky inkluze: národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.288-291.

a občansko-politickou, přičemž míra integrace osciluje mezi úplnou asimilací a segregací.[12] V nejhorším případě lze hovořit o etnicko-kulturním konfliktu.

1.2 Kdo je migrant

Evropa se stále častěji stává cílovou destinací a následně třeba i domovem pro mnoho migrantů[13] ze všech možných koutů světa. Co ale vede lidi k tomu, aby opustili své domovy a usadili se jinde, v cizí a vzdálené zemi, která se od jejich vlasti odlišuje někdy ve velmi zásadních aspektech (kulturních, jazykových, náboženských, etnických, …)?

Podstatným faktem pro další úvahy na dané téma je mínění, že ne všichni přistěhovalci jsou stejní a podle toho by k nim vlády jednotlivých zemí měly přistupovat. Proto je třeba rozlišovat mezi několika typy migrantů, ale zároveň je nezbytné zmínit, že toto rozdělení do kategorií je pouze teoretické a nikoliv určující pro politiky jednotlivých států.

- První skupinou jsou pracující, převážně dělníci, kteří se rozhodli odjet za prací přes hranice s vidinou vyšších finančních výdělků a tedy lepšího zajištění vlastních rodin ve své zemi. Jedná se hlavně o dočasné pracovní migranty nebo také o vysoce kvalifikované pracovníky. Můžeme zde ale zmínit také studenty či stážisty dočasně pobývající v dané zemi. Lze tedy usoudit, že tito se budou pravidelně vracet domů a časem (po vypršení pracovní smlouvy, povolení k pobytu, víza,…) se natrvalo vrátí ke svým rodinám do země původu.
- Druhá skupina jsou lidé, kteří jsou nespokojeni se svou současnou situací a chtějí začít nový život někde daleko, kde je nikdo nebude znát a s „čistým štítem." U těchto lidí se dá předpokládat, že se budou snažit začlenit a splynout s obyvatelstvem hostitelské země, aby svého cíle co nejrychleji dosáhli. Spadají sem rovněž rodinní příslušníci, kteří přišli do země za svými příbuznými např. ve spojitosti s podporou některých států na slučování rodin.
- Do třetí kategorie spadají hlavně uprchlíci a žadatelé o azyl,[14] u nichž je těžké odhadnout jak se časem zachovají. V případě politických represí či války v jejich vlasti je možné, že se po jejím skončení budou chtít vrátit domů. Ale je také možné, že se nemají kam (nebo ke komu) navrátit a že již zůstanou v novém „domově."

[12] Rozdělení viz BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1999. Str.231-240.

[13] Podle definice OSN je migrantem každý člověk, který překročí mezinárodně uznávané hranice a zůstává v jiné zemi déle než jeden rok. (*Slovníček pojmů: Migrace.* Polis-podpora nediskriminačních politik měst [online]. [cit. 2012-04-28]).

[14] Podle Ženevské konvence jde o osoby pobývající mimo svou zemi, kteří se nemohou nebo nechtějí vrátit zpět z odůvodněného strachu před pronásledováním kvůli své rase, národnosti, náboženskému vyznání, politickému názoru nebo členství v sociální skupině a o lidi vstupující do cizí země za účelem ochrany před pronásledováním, kteří ale nemusejí splňovat kritéria Ženevské konvence. (JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly*. Český červený kříž [online]. 2005. [cit. 2012-04-28]).

- Nejvíce problematickou kategorii představují migranti ilegální, tedy lidé bez řádných dokumentů často se záměrem nezákonné činnosti.
- Nejméně komplikovaná situace je naopak v případě navrátilců, tedy původních občanů daného státu (nebo i jejich potomků), kteří se po určitém čase stráveném v emigraci vrací do svých původních zemí.

Mezi imigranty tedy panují značné rozdíly a záleží na dané společnosti nakolik je otevřená, či spíše ochotná mezi sebe nově příchozí přijímat. Giovanni Sartori si klade otázku, zda lze imigranty vůbec do společnosti integrovat, jelikož představují určitý „odlišný element," který je možno chápat i jako potenciální zdroj problémů, a zda se vůbec sami imigranti chtějí integrovat. V odpovědi uvádí, že je to možné „jen velmi obtížně."[15] Ale co s těmi, kteří se integrovat omítají?

Přistěhovalec se liší, protože představuje rozdílný způsob života. Je považován za „jiného," protože se liší zvyklostmi a tradicemi své původní země, vyznává jinou víru, nebo je příslušníkem jiného etnika. Některé z těchto rozdílností (jde hlavně o jiný mateřský jazyk a tradice) lze překlenout, pokud je k tomu ochota. Jiné (etnický původ a odlišně náboženské vyznání)[16] představují problém zásadní odlišnosti. „Z toho plyne, že imigrační politika, která hází všechno do jednoho pytle a neumí či nechce rozlišovat mezi různými odlišnostmi, je chybná a odsouzená k neúspěchu."[17] Nepochybně to ale nejsou pouze zde zmíněné odlišnosti, které vyvolávají množství negativních reakcí, ale také počet přistěhovalců proudící do hostitelské země. Otázkou pak je, kolik jsou národní státy schopny pojmout imigrantů, aniž by došlo k narušení stability celého systému.

1.3 Pojetí národní identity

Konkrétní přístup určitého státu k přistěhovalcům je také významně ovlivněn odlišným historickým vývojem v jednotlivých zemích a jejich národním sebepojetím, tedy chápáním jejich vlastní národní identity. Následující typologie národních identit[18] představuje pouze

[15] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 2005. Str.10.
[16] Zde se jedná převážně o potenciální rozpory mezi evropskou křesťanskou základnou a stoupajícím počtem přicházejících muslimů. Jejich společenská marginalizace a izolace mají zvláštní intenzitu hlavně z důvodu nižší kulturní úrovně a náboženské bojovnosti islámu, což je nejčastější příčinou odmítavých reakcí okolí. Výsledkem je přednostní začleňování do uzavřených etnických skupin a těsnější upnutí se na víru.
[17] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 2005. Str.65.
[18] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.30-34.

teoretické modely a opírá se o dva protiklady. Nedá se tak aplikovat s všeobecnou platností, ale uvádím ji za účelem dokreslení následné charakteristiky přistěhovaleckých politik.

První protiklad je dán vlastním způsobem vzniku národa. Na jedné straně zde stojí národy typicky přistěhovalecké („exogenní"), jejichž vznik úzce souvisí s dřívější masivní imigrací, následným osidlováním „nově objeveného" území a vlastním budováním samotného národa. Národní příslušnost je spojena s možností individuální a svobodné volby a vztahuje se spíše k budoucnosti. Modelovým příkladem takového národa jsou obyvatelé USA či Kanady, kteří jsou lépe připraveni na kulturní pluralitu nově příchozích a relativně otevřenější změnám. Na straně druhé potom definujeme národy starousedlíků („endogenní"), jejichž národní příslušnost je chápána jako dědictví po předcích a obrací se spíše k minulosti. Jako příklad poslouží Francie, Velká Británie a Německo, které obtížněji reagují na příliv imigrantů z převážně neevropských zemí.[19]

Druhý protiklad pak zdůrazňuje kritéria příslušnosti k danému národu a rozlišuje mezi národem občanským a etnickým. Pro národ občanský je podstatná územní a politická příslušnost ke státním institucím a hovořit o něm můžeme v souvislosti s Francií. Národ etnický si zakládá hlavně na pokrevní příbuznosti a původu a jeho příkladem je Německo.[20]

1.4 Obecné modely přistěhovaleckých politik

Důležitým mezníkem pro vývoj soudobé přistěhovalecké politiky jsou nejen historické události a tradice jednotlivých zemí, ale hlavně poválečný nedostatek pracovní síly v Evropě. Zejména díky ekonomickému růstu docházelo od 60. let minulého století převážně v západoevropských kapitalistických zemích ke zvýšení poptávky po levné pracovní síle. Některé vlády tehdy iniciovaly pracovní programy na podporu ekonomiky a díky bipolárnímu rozdělení Evropy byly nuceny zaměřit se nejprve na jižní státy[21] a poté také na kolonie. Téměř ve všech zemích se první generace nově příchozích nijak zvlášť neintegrovala. Neznala jazyk a tvořil ji příliš „hrubý" lidský materiál, než aby uplatnila svou schopnost adaptace a integrovala se do společnosti. Předpokládalo se také, že po oživení ekonomiky a během hospodářské stagnace v 70. letech dojde v některých státech k naplnění

[19] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.* 2005. Str.30-33.
[20] HROCH, Miroslav. *V národním zájmu*: *požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. 1999. Str.8-10.
[21] Jednalo se převážně o Itálii, Španělsko, Portugalsko, Řecko a Turecko.

hesla „přijď, pracuj, vydělej a odjeď.“[22] Paradoxem je, že to co mělo státům pomoci, postupně vyústilo v sociální problémy, které se rychle rozšířily do politické roviny a v dnešních dnech tvoří jedno z hlavních témat nejen evropské, ale také světové politiky.

Každá země tehdy přistoupila ke vzniklé situaci svým způsobem, ale v teoretické rovině je možno rozlišit tři hlavní přístupy k přistěhovaleckým politikám, které představují tři největší evropské ekonomiky: Francie, Německo a Velká Británie.[23]

- Francie se vydala cestou důsledného *asimilacionismu*, kdy jsou si všichni občané ve svých právech rovni. Přistěhovalci jsou velkoryse přijímáni jako rovnoprávní členové společnosti pouze s podmínkou osvojení si francouzské kultury a jazyka. Následným udělením občanství se stanou součásti „jednoho nedělitelného“ francouzského národa a jejich odlišná kulturní, etnická či náboženská identita musí ustoupit do soukromí. Ovšem přiznání statusu občana téměř každému, kdo si o něj zažádá, se v průběhu let neukázalo jako ideální řešení.
- Německo zvolilo model *přechodné diferencované inkorporace*, která se zdá být svým zohledňováním etnicko-kulturních rozdílů spíše segregacionistická než integrační. Imigrace byla dlouho podmíněna hlavně potřebami pracovního trhu a chápána jako dočasná. Udržování odlišných kulturních či náboženských zvyků přistěhovalců bylo bráno jako usnadnění budoucího návratu do země původu. Navíc zde existuje celkem komplikované správní řízení o naturalizaci a získání státního občanství je tak na rozdíl od Francie značně ztíženo. Na druhé straně pak tento etnicko-exkluzivistický přístup kontrastuje s automatickým začleněním navrátivších se etnických Němců.
- Ve Velké Británii dominuje permanentní hierarchický pluralismus neboli *permanentní diferencovaná inkorporace*, jež toleruje veřejnou viditelnost kulturních, etnických a náboženských rozdílů ve veřejných institucích a snaží se na ně brát politický ohled. I tento přístup předpokládá jistou míru osvojení si většinové kultury, avšak spojuje uznání kulturních odlišností s předpokladem nerovnosti jejich nositelů, která se odráží v podřadném sociálním, ekonomickém i politickém postavení. Imigrace je zde chápana převážně jako trvalá a integrace se vztahuje primárně na kulturně-etnické skupiny, nikoliv na jednotlivce.

V současné době Evropa podporuje imigraci z toho důvodu, že Evropané již nejsou ochotni přijmout jakoukoliv práci. Nechtějí zastávat podřadná či těžká povolání a celkem

[22] KEPKA, Jaroslav. *Problémy imigrace v evropském kontextu - Praktická opatření pro ČR.*. Polis-podpora nediskriminačních politik měst [online]. 3. listopad 2008. [cit. 2012-04-25].
[23] Rozdělení viz BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1999. Str.8-10.

benevolentně nastavené dávky v nezaměstnanosti či sociální příspěvky umožňují mnoha lidem žít bez práce. V praxi se ukazuje, že se přistěhovalci ze zemí mimo Evropu přednostně začleňují do uzavřených etnických komunit se vzájemnou výpomocí a obranou. Problémem je, že jakmile takováto skupina dosáhne určitého početního stavu, začne se dožadovat práv na vlastní kulturně-náboženskou identitu.[24] Horší variantou jsou pak předměstí velkých evropských měst, charakteristická vysokou koncentrací nevzdělaných, nezaměstnaných a často ilegálních imigrantů, kteří jsou od většinové společnosti segregováni. V takovém prostředí pak nastávají ideální podmínky pro sociální napětí a případně i nepokoje.

1.5 Asimilace vs. multikulturalismus jako alternativy začlenění

Asimilace představuje přibližně od konce 19. století nejběžnější přístup k možnosti rozšiřování občanské společnosti. Jedná se o specifický začleňující proces, kdy je příslušníkům okrajové skupiny (ale i celým skupinám) poskytnut plnoprávný přístup k občanskému a politickému životu, společenské uznání a tedy větší zapojení do aktuálního dění v rámci dominantní skupiny. Děje se tak ale za podmínky, že adepti na začlenění odloží své odlišné identity a projdou jakýmsi „očistným procesem," který je ale možný pouze v případě funkčních socializačních kanálů (např. osobní vliv, vzdělávání nebo mediální prezentace), které vychovávají k občanství a loajalitě. Jde tedy o celkové přizpůsobení kulturních vzorců a hodnot minoritních skupin vzorcům kultury dominantní, což vede k homogenizaci společenského prostředí.[25] Nevýhodou asimilace je fakt, že se jedná o nestabilní sociální proces, neuznávající diverzitu a sociokulturní rozmanitost jako pozitivní společenský jev, v jehož konečné fázi může dojít k ještě větší marginalizaci přistěhovalců a původní záměr se zcela mine účinkem.[26]

Zcela opačným způsobem začlenění je *multikulturalismus*,[27] který se staví do opozice vůči konceptu národního státu, zformovaném v Evropě na začátku 19. století, kdy stát představoval jednotný národ, jazyk a kulturu a cizí subjekty vyskytující se na jeho území

[24] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 2005. Str.71.
[25] *Slovníček pojmů: Asimilace*. Programy sociální integrace [online]. [cit. 2012-04-25].
[26] ALEXANDER, Jeffrey C. *Promýšlení „způsobu začlenění": asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str. 60-63.
[27] Multikulturalismus má několik různých významů. Je jednak označením stavu (tj. koexistence odlišných kultur a etnik), ideálem (multikulturní společnost jako představa harmonického soužití kultur) či politickým programem. Všechny tyto významy pak hledají základ v soudobé politické teorii, o kterou se opírají jak zastánci, tak odpůrci multikulturalismu. (FIALA, Jaroslav. *Multikulturalismus*. Evropské město [online]. [cit. 2012-04-25]).

byly buď asimilovány a nebo vyčleněny ze společnosti. I když migrace byla odjakživa součástí evropské historie, nebyla zahrnuta v kolektivním vědomí národních států, k jehož změně došlo až po roce 1945 díky masové imigraci z různých částí světa. Multikulturalismus vychází rovněž z rovnosti lidí, ale s tím rozdílem, že každý člověk má právo na vlastní kulturu a vyznání. V jeho rámci jsou okrajové vlastnosti a odlišnosti chápány jako přínosné a hodnotné zdroje identit mezi skupinami. Na rozdíl od asimilace tak dává možnost nejen pro přijetí, ale zároveň pro pochopení a zdůrazňuje celkový pozitivní přínos soužití různých skupin jak pro danou společnost, tak pro stát.[28] Vláda podporuje noviny, televizní a rádiové vysílání v jazycích menšin žijících na jejím území, stejně tak jako rozvoj menšinových kultur. Cílem multikulturalismu je tedy zviditelnění odlišností, dosažení různorodosti ve společnosti a snižování negativních reakcí. Velmi důležitým prvkem je také chápání solidarity a vzájemné uznání práv jedinců i skupin na odlišnost.[29] Původ rostoucího nacionalistického cítění a etnických či rasových konfliktů současné doby je úzce spojen s historickým vývojem společnosti v daném státě a solidarita se tak stává zásadním faktorem, jež spojuje ústřední skupinu.[30]

Multikulturalismus s sebou nese také řadu problémů. Kromě otázky, zda je skupinová diferenciace společnosti slučitelná s hodnotami individuální svobody a rovnosti, vznikl spor o to, do jaké míry je třeba brát ohledy na kulturní skupiny v politických institucích. Bez aktivní politiky, jež by napomáhala k pokojnému soužití různých kultur vzniknou další vyloučené skupiny, které budou stát v opozici vůči většinové společnosti.[31] V konečném důsledku vede multikulturalismus, stejně jako asimilacionismus, teoreticky spíše k segregaci a roztříštěnosti populace. V praxi se ale oba přístupy vzájemně ovlivňují a prostupují.

1.6 Hlavní migrační vlny v Evropě po roce 1945

Po období násilných přesunů evropského obyvatelstva a značného „vylidnění“ některých států dochází od 50. let, mimo jiné, k hromadnému návratu osadníků z kolonizovaných mimoevropských území. S kolonisty ale přicházeli také skupiny obyvatel

[28] *Myšlenkové směry: Multikulturalismus.* Encyklopedie Evropa 2045 [online]. [cit. 2012-04-25].
[29] ALEXANDER, Jeffrey C. *Promýšlení „způsobu začlenění“: asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.65-69.
[30] ALEXANDER, Jeffrey C. *Ústřední solidarita, etnická okrajová skupina a sociální diferenciace*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.16-17.
[31] FIALA, Jaroslav. *Multikulturalismus*. Evropské město [online]. [cit. 2012-04-25].

odlišného původu, kteří v Evropě[32] viděli hlavně naději na lepší budoucnost a kteří byli brzy následováni proudem ekonomických migrantů. Souběžně s mimoevropskou imigrací probíhala také pracovní vnitroevropská migrace ze států Jižní Evropy, později ze severní Afriky a Turecka a od 90. let ze států Evropy východní. „Západní Evropa, která byla jako celek od 16. století kontinentem emigrace, se po 2. světové válce stala kontinentem imigrace.“[33] Časové údobí mezi koncem 2. světové války a současností lze charakterizovat čtyřmi základními migračními etapami.[34]

1) Poválečná éra rekonstrukce ekonomiky a pracovní migrace (1945-1974) probíhala díky nedostatku pracovní síly formou aktivních náborů pracovníků ze zahraničí a předcházela ekonomický růst. Pro většinu států byla však imigrace novým fenoménem, neměla s ní moc zkušeností a cizí pracovníky chápala jako dočasnou „hostující“ výpomoc.

2) Hospodářské krize 70. let a změna z dočasné migrace na trvalou (1974-1989) vedly státy k pokusu o návrat pracovníků do zemí původu a k omezení přistěhovalectví. Mnoho z nich se ale rozhodlo v hostitelské zemi zůstat, jelikož jejich životní podmínky by se po návratu do vlasti rapidně zhoršily. V souvislosti s restriktivní přistěhovaleckou politikou a rozvojem konceptu lidských práv byl jedinou cestou tlak na ochranu a sjednocování rodin, vzrostl počet příchozích žen a dospěla druhá generace přistěhovalců, která se ocitla před volbou mezi dvěma identitami. Politické a sociální důsledky těchto rozhodnutí a tehdejšího přístupu státních institucí pociťujeme převážně v dnešních dnech.

3) Geopolitické změny po roce 1989 a různé regionální konflikty vedly k návratu etnických menšin do vlasti,[35] nárůstu žádostí o azyl a k rozmachu nelegální migrace (1989-1999) na území vyspělejších evropských zemí. Současně se mění i povaha dříve vystěhovaleckých zemí jižní Evropy na země spíše přistěhovalecké.

4) Poslední období (1999-současnost) je charakteristické oživením toků pracovní migrace a pojmem „brain drain.“[36] Roste tak počet dočasných a nekvalifikovaných, a naopak „vyselektovaných“ trvalých, imigrantů (převážně z řad zahraničních studentů a díky různým

[32] Vztaženo pouze na západní Evropu, východní Evropa pod sovětským vlivem není brána v úvahu.
[33] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.* 2005. Str.95.
[34] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.* 2005. Str.96 – 99.
[35] V tomto kontextu hovoříme hlavně o sjednocení Německa a návratu etnických Němců ze zemí bývalého Sovětského bloku, jejichž integrace byla samozřejmou a okamžitou reakcí.
[36] „Brain drain“ nebo-li „odliv lidského kapitálu“ se v posledních letech stává hodně diskutovanou záležitostí na mezinárodním poli. Má mnoho příčin (politické, ekonomické, zdravotní, osobní, …) a také své výhody a nevýhody pro obě strany. Vede hlavně k odchodu technicky kvalifikovaných pracovníků ze země. (CERVANTES, Mario a Dominique GUELLEC. *The brain drain: Old myths, new realities*. OECD Observer [online]. 2002 [cit. 2012-04-29]).

náborovým programům na specialisty v určitých oborech. V neposlední řadě je nutné diskutovat a hlavně efektivně řešit dopady stárnutí evropské populace. Dalším důležitým rysem současné etapy je třeba rozvoj informačních a komunikačních technologií a dopravy.

2 Francie

Na prahu 19. století patřila Francouzská republika mezi sedm státních národů v Evropě, které se mohly honosit svou vlastní národní (státní) identitou. Ostatní národy přežívaly pouze ve formě etnických skupin na území „cizích" multietnických říší a své státnosti dosáhly až v průběhu sjednocovacích nacionalistických hnutí 19. a 20. století.[37] Francouzské pojetí národa, opírající se od revolučního roku 1789 o principy volnosti, rovnosti a bratrství, stojí ve své podstatě na univerzálně platných hodnotách lidskosti a republikánské formě vlády. Již v této době vznikaly základy pozitivního postoje vůči imigrantům, homogenizační tradice a asimilace cizinců, k níž značnou měrou přispívaly také různé konflikty a války mezi evropskými státy a tedy chronický úbytek vlastního obyvatelstva.[38]

Zásadním předpokladem francouzského rovnostářského přístupu je naprosté rozpuštění skupinových odlišností do jediného homogenního společenství rovnoprávných občanů. Příslušnost obyvatel k jakékoliv menšině je chápána jako čistě privátní záležitost člověka bez veřejné (politické) relevance a francouzské zákony mají rozeznávat pouze občany a „neobčany," bez ohledu na partikulární odlišnosti jako je náboženské vyznání, barva pleti nebo etnický původ.[39]

Francie je tedy již od 19. století zemí relativně otevřenou a inkluzívní vůči přistěhovalcům žijícím a pracujícím na jejím území a imigraci chápe jako záležitost trvalého charakteru.[40] Obecnou podmínkou přijetí do národního společenství (a tedy i udělení

[37] HROCH, Miroslav. *V národním zájmu*: *požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. 1999. Str.13-20.

[38] Francouzské pojetí národní příslušnosti se od 18. století pojí s pokrokem civilizace. Tento státní národ je vymezen historickým územím, právně-politickým společenstvím a právně-politickou rovností všech příslušníků a jednotnou občanskou kulturou a ideologií. Jde o politické společenství, k němuž si každý jedinec může zvolit příslušnost na základě svobodné vůle přijetím univerzalistických zásad dle zavedeného principu „ius soli," nebo-li dle ¨územního práva a tedy nabytí státního občanství na základě narození (či delšího pobytu) na území Francie. (BARŠA, Pavel. *Národnostní konflikt a plurální identita*. In: BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt*: *politologická perspektiva*. 1999. Str.26).

[39] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Vnitřní a vnější podmínky inkluze: národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.283.

[40] Integrace se pak vymezuje na nezávislé jednotlivce s vlastní svobodnou vůlí, nikoliv na skupiny, jako je tomu např. v případě Velké Británie.

francouzského občanství) zůstávalo pouze osvojení si identity jednoho nedělitelného národa, jeho jazyka, tradic a historie. Avšak konkrétní podmínky se měnily během let v závislosti na vládnoucí parlamentní většině. Francouzský postoj k přistěhovalcům dlouho chápal občansko-politickou integraci rovněž jako kulturní asimilaci, což je, jak podotýká Giovanni Sartori, přístup naprosto nesprávný a předem určený k neúspěchu.[41]

Udělování občanství všem bez rozdílu je politika, která se domnívá, že řeší problémy, ale přitom vlastně spíše zvětšuje jejich závažnost. Tato „domnělá asimilace" tak částečně vyřešila dílčí problémy, ale integraci přistěhovalce do většinové společnosti nezaručila, stejně jako často očekávaný ekonomický přínos pro stát. K tomuto bodu je možné dodat pouze to, že francouzský přístup je na druhé straně celkem úspěšný ohledně imigrantů z totožné kulturní rodiny, tedy z evropských liberálně-demokratických zemí, stojících na podobných principech a křesťanských hodnotách.[42]

V případě Francie rozlišují historici a autoři zabývající se danou tematikou většinou tři vlny imigrace.[43] První se vymezuje na značnou část 19. století a souvisí především s rozmachem industrializace a přesunem obyvatelstva (jak domácího, tak zahraničního) z venkovských oblastí do měst. Druhá etapa byla od roku 1924 již oficiálně koordinována nově založenou institucí *Société générale d'immigration*, která řešila nedostatek pracovníků a jejich následné nábory. Podle odhadů pobývalo tehdy na území Francie přibližně 2,7 milionu cizinců,[44] pocházejících hlavně z Itálie, Polska, Španělska, Belgie, Německa, Portugalska a Švýcarska.[45] Značný počet neevropských přistěhovalců začal do Francie proudit až s třetí imigrační vlnou po 2. světové válce, k čemuž od té doby nejvíce přispívá nepřetržitá demografická exploze a chudoba afro-arabského světa.

2.1 Imigrační politika

Krátce po osvobození země byla v listopadu 1945 vytvořena nová monopolní instituce O*ffice national d'immigration* (v roce 1988 přejmenovaná na *Office des Migrations Internationales*), jejímž úkolem bylo koordinovat vstup a pobyt cizinců na území Francie

[41] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*.2005. Str.66-68.
[42] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1999. Str. 219-220.
[43] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.88.
[44] DEBENOIST, Alain. *Immigration: The Reserve Army of Capital*. The Occidental Observer: White Identity, Interests, and Culture [online]. 23.8. 2011 [cit. 2012-05-02].
[45] *Les vagues d'immigration en France: Repères historiques*. Education.france5.fr: l´espace educatif de France5 [online]. [cit. 2012-05-02].

a rekrutovat nové pracovníky z cizích zemí.[46] Do začátku 70. let se do Francie stěhovali především obyvatelé z bývalých francouzských kolonií a náborové programy na podporu ekonomiky se kromě evropských sousedů zaměřovaly přednostně na blízké země Maghrebu, tedy Alžírsko, Maroko a Tunisko. Univerzalistická idea republiky tak otevřela Francii všem, kteří zde chtěli žít a pracovat, což znamenalo příchod téměř 6 milionů cizinců.[47] Významnou měrou k tomuto počtu přispěla alžírská válka za nezávislost (1954-1962), jenž rovněž přispěla ke vzniku Páté republiky a sepsání nové francouzské ústavy. Následkem ropné krize v roce 1973 došlo ve Francii, stejně jako v okolních západoevropských státech, k obratu v přistěhovalecké politice a téma imigrace se velmi rychle přeneslo do politické roviny. Nízká kvalifikace imigrantů, demografický nárůst populace, zvýšení počtu pracujících žen, protesty domácího obyvatelstva či nelegální příliv cizinců přispěly k rapidnímu nárůstu nezaměstnanosti a následně také k ukončení vládou podporovaných pracovních programů.

Postoj Francouzů k přistěhovalcům závisel od té doby hodně na tom, jaká politická skupina byla zrovna u moci. Stejně jako se střídaly levicové a pravicové vlády, tak podobným způsobem osciloval přístup k imigraci mezi liberálním a restriktivním pojetím. Ač se to může zdát překvapivé, tak až do 2. poloviny 90. let převládal ve Francii přístup restriktivní a to i s ohledem na četné vlny liberální rétoriky levicových skupin. S nástupem Valéry Giscard d'Estaingna do úřadu prezidenta v roce 1974 došlo k zastavení dlouhodobé pracovní imigrace a k četným pokusům o nucené navrácení cizích pracovníků zpět do země původu, jenž ale končily nezdarem. Nově přijaté zákony pak alespoň zpřísnily kontroly migrantů a zavedly přísnější tresty za porušení imigračních předpisů. V roce 1981 se vlády ujímá socialista François Mitterrand, který slibuje konec nucenému vyhošťování, boj s diskriminací a navazuje kontakty se zeměmi původu přicházejících přistěhovalců za účelem bilaterálních dohod o přistěhovalectví. Rovněž možností prodloužit si povolení k pobytu na deset let usnadnil život mnoha cizincům.[48]

Problém nastává ve chvíli, kdy za sebou francouzský prezident nemá parlamentní většinu ze stejného politického tábora (tzv.kohabitace).[49] Tato situace umožnila pravicové

[46] *Qui sommes-nous?* OFII - Office français de l'immigration et de l'intégration [online]. [cit. 2012-05-02].
[47] *Qui sommes-nous?* OFII - Office français de l'immigration et de l'intégration [online]. [cit. 2012-05-02].
[48] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.100-101.
[49] Francie je učebnicovým příkladem poloprezidentského systému vlády, kde má lidmi zvolený prezident velmi rozsáhlé pravomoci. Naopak premiér, který stojí v čele vlády, vychází v zásadě z řad zvolené parlamentní většiny. Pokud za prezidentem stojí parlamentní většina, dá se hovořit o systému silně prezidentském. Stav kohabitace pak nastane tehdy, když prezident ztratí podporu většiny Národního shromáždění a premiér může de facto realizovat svou vlastní politiku a tehdy má Francie blízko k čistému parlamentarismu. Prezident stojí v opozici a je třeba četných kompromisů a vzájemného respektu obou stran. (DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a kolektiv. *Komparace politických systémů - Základní modely demokratických systémů.* Str.170-171).

vládě Jacquese Chiraca od 2. poloviny 80. let opětovně směřovat k restriktivním opatřením (omezení nabývání francouzského občanství, zpřísnění podmínek pro prodloužení povolení k pobytu a obnovení deportací). Vstřícný přístup Francouzů k imigrantům se rovněž velmi rychle změnil se zjištěním, že několikamilionová základna přítomných cizinců je také těžko integrovatelná a narušuje národní homogenitu. Proti-imigrační vládní politika, přetrvávající do roku 1997, se opírala o „plán nulové migrace“[50] a nové zákony, které opětovně prodlužovaly různé čekací lhůty, zpřísnily podmínky pro slučování rodin, potíraly nelegální migraci a fiktivní uzavírání manželství, zakazovaly zahraničním studentům v zemi pracovat a posílily moc policie.

Další období kohabitace a zlom v přistěhovalecké politice přichází s vítězstvím socialistů ve volbách v roce 1997, po nichž nový premiér Lionel Jospin slibuje komplexní revizi přistěhovalecké otázky, nové podmínky přiznávání francouzského občanství a větší otevřenost vůči imigrantům. O rok později vláda přijímá nový zákon o občanství[51] (děti narozené ve Francii cizincům mají automatické právo na získání občanství) a cizinecký zákon[52] (upravuje vstup a pobyt cizinců na francouzské území a právo azylu, revidoval některá omezení a částečně usnadnil sjednocování rodin), ovšem bez jasného přínosu. „Reforma totiž imigraci ani neliberalizovala, ani jí zcela nezavřela brány.“[53]

V souhrnu lze říci, že výkyvy vládních postojů jsou následovány výkyvy v počtu evidovaných přistěhovalců. Přírůstky mezi lety 1993-1997 se pohybují mezi 35 000- 50 000. Po nástupu socialistů se jejich počet opět zvedá a po roce 2000 překračuje 100 000 přírůstek. K dalšímu zvratu došlo po roce 2002, kdy byla změněna legislativa novým zákonem o řízení migrace, pobytu cizinců ve Francii a o státním občanství[54] (stanovuje tvrdší podmínky integrace, zpřísňuje sankce a boj proti nelegální migraci, prodlužuje dobu soužití v manželství pro možné získání občanství, ale naopak usnadňuje vstup do země kvalifikovaným pracovníkům). Díky těmto zpřísňujícím podmínkám přírůstek nových přistěhovalců opět poklesl a v posledních letech se pohybuje kolem 70 000 za rok.[55]

[50] HAMILTON, Kimberly, SIMON, Patrick a VENIARD, Clara. *Výzva francouzské rozmanitosti. Migrace* online [online]. květen 2002 [cit. 2012-05-06].
[51] *Loi n° 98-170 du 16 mars 1998 relative à la nationalité*. 1998.
[52] *Loi n° 98-349 du 11 mai 1998 relative à l'entrée et au séjour des étrangers en France et au droit d'asile*. 1998.
[53] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.102.
[54] *Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité.* 2003.
[55] *Composantes de la croissance démographique, France*. INSEE [online]. 2011 [cit. 2012-05-03].

Téma imigrace se velmi rychle přeneslo do politické roviny po nástupu Nicolase Sarkozyho do vlády, nejprve jako ministra vnitra, později jako prezidenta, kdy debata ještě zesílila. Prezidentovy zákony o přistěhovalectví a tvrdá anti-imigrační politika ve jménu jednotné francouzské identity, kterou tak vehementně hájí, vyústily nakonec v národní diskuzi o tom, co vlastně znamená „být Francouzem.“[56] V roce 2007 byl schválen kontroverzní zákon o imigraci, integraci a azylu,[57] který modifikuje podmínky pro dlouhodobý pobyt rodinných příslušníků legálních imigrantů (tedy pro slučování rodin) tím, že ho podmiňuje určitou úrovní znalosti francouzského jazyka, reálií, hodnot země a dostatečnými finančními prostředky. V opačném případě je nutná účast člena rodiny na vzdělávacím kurzu ještě v zemi původu. Dále zákon vyžaduje zajištění integrace dětí přistěhovalců do francouzské společnosti (především v rámci školní docházky), zpřísňuje pravidla pro nabytí občanství sňatkem, pozměňuje podmínky práva na azyl a upravuje pravidla imigrace v souvislosti s ekonomickými potřebami země tím, že zavádí studentské a pracovní karty.

Za svého předsednictví EU v roce 2008 se Francie zasadila o přijetí Evropského paktu pro migraci a azyl, který harmonizuje pravidla pro udělování azylu na komunitární úrovni a má zlepšit spolupráci rovněž v oblasti migrace. Jedním z posledních počinů francouzské vlády z roku 2011 je přijetí zákona o imigraci, integraci a francouzské národnosti,[58] jenž se zaměřil na boj s nelegální imigrací a prací „na černo,“ změnu integrační a azylové politiky, ale také na podporu francouzské národní identity. Záměrem vlády je nyní taktéž omezit legální imigraci (hlavně snížit počet přistěhovalců, kteří přicházejí z důvodu soudržnosti rodiny).

Francouzské statistiky rozlišují obyvatele podle občanství do tří skupin. Nejčastějším typem je nabytí občanství narozením, jako potomek francouzských občanů. Druhou možností je naturalizace přistěhovalce, žijícího po určitou dobu na území státu (v případě potomků přistěhovalců bylo dříve třeba deklarovat vůli stát se francouzským občanem) nebo uzavření manželství s francouzským občanem. Poslední kategorií jsou cizinci.[59] Vedle *Haut conseil à l'intégration* (Vysoká rada pro integraci, založená v roce 1990 za účelem koordinace, harmonizace a zpracovávání statistik o imigraci a integraci) byla roku 2004 zprovozněna *Observatoire des statistiques de l'immigration et de l'intégration* (Statistická observatoř pro

[56] CHRISAFIS, Angelique. *Immigration: France sees tensions rise five years on from Paris riots.* The Guardian [online]. 16.11.2010 [cit. 2012-05-02].
[57] Loi n° 2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile. 2007.
[58] Loi n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité. 2011.
[59] Viz. Příloha č.2.

přistěhovalectví a integraci) rovněž za účelem sběru dat.[60] Podle posledních statistik z roku 2010 a 2011 bylo z celkového počtu 65,03 milionů obyvatel Francie zhruba 6,7 milionů imigrantů (11% francouzské populace),[61] což představuje značný nárůst od roku 2004, kdy ve Francii žilo 4,9 milionů imigrantů (8,1% populace).[62] Podle dat HCI (*Haut conseil à l'intégration)* je vysoký rozdíl mezi přírůstkem přistěhovalců z Evropských zemí (cca 32 000- 36 000 za rok) oproti občanům ze zemí 3. světa (110 000 - 136 000 za rok, z čehož je asi 45% z Afriky).[63] Mezi cizinci mimo země EU pobývající na území Francie pak také panuje vysoká nezaměstnanost (20% u mužů a 27% u žen) oproti 8-9% u Francouzů.[64] Současně se Francie řadí mezi státy EU s nejvyšším přílivem nelegálních imigrantů a po Spojených státech a Kanadě je také zemí s nejvyšším počtem žádostí o azyl.[65]

2.2 Integrační politika

Přístup Francie k integraci cizinců se odráží od historického sebepojetí francouzského národa jako jedinečného, homogenního a nedělitelného celku. Asimilace se statusem rovnoprávného občana byla tehdy vnímána jako jediná „správná“ cesta začlenění přistěhovalce do většinové populace. Systematická homogenizace francouzské společnosti, jejímiž hlavními nástroji bylo školství, armáda či odbory,[66] považovala tehdy kulturní rozdíly za nepřekonatelnou překážku integrace. Problém ale je, že politická integrace není to samé co kulturní asimilace, jak si Francouzi dlouhou dobu představovali, a že ne všichni imigranti jsou stejní. Právě směšování těchto dvou pojmů bylo dlouhou dobu charakteristickým znakem původního francouzského pojetí asimilace s tím, že přijetí univerzálních republikánských hodnot předpokládá rovněž přijetí obecné francouzské kultury.

Konkrétní způsob integrace se má odvíjet primárně od toho, kdo je integrován Totiž daleko snáze lze začlenit do francouzské společnosti přistěhovalce z evropské kulturní rodiny než kohokoliv jiného. Jedná se tedy o různé typy imigrantů (ať už jde o etnický původ, kulturu, jazyk, náboženství, …) a není tedy možné uplatňovat na všechny stejný

[60] *Chiffres clés et sources statistiques en matière d'immigration. Vie publique : au coeur du débat public* [online]. 37.7.2004 [cit. 2012-05-03].
[61] *Francie*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. [cit. 2012-05-03].
[62] *Les chiffres de l'immigration en France.* La documentation française [online]. 22.7.2011 [cit. 2012-05-03].
[63] BRAY, Caroline. *Observatoire statistique de l'immigration et de l'intégration - Groupe permanent chargé des statistiques : rapport 2002-2003*. Haut conseil à l'intégration [online]. [cit. 2012-05-03].
[64] *Étrangers - Immigrés*. INSEE [online]. 2012 [cit. 2012-05-03].
[65] *Francie*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. [cit. 2012-05-03].
[66] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.105.

„univerzální“ postup. Nejvíce komplikovaná situace je patrně ve snaze asimilovat přistěhovalce z islámských zemí, jejichž vidění světa, na rozdíl od francouzských zákonů, neuznává odluku státu od církve. Náboženství totiž „vymezuje rozdíly mezi lidmi jasněji a jednoznačněji než národnost: lze být napůl Francouz a napůl Arab, ale je těžké být napůl katolík a napůl muslim.“[67] Potíž je také v tom, že integrace probíhá výhradně tehdy, jestliže ji přijímají a považují za žádoucí ti, kteří jsou integrováni, není-li tomu tak, pak integrace neprobíhá.[68]

Vznik přistěhovaleckých organizací bojujících za právo na odlišnost (chápáno jako právo na začlenění do francouzské společnosti i s určitými odlišnostmi) pak od poloviny 80. let kontrastuje s růstem podpory nacionalistické strany *Front national* (Národní fronta)[69] pod vedením Jeana-Marie Le Pena, jenž od té doby platí za zapřísáhlého odpůrce imigrace z neevropských států. Tento růst preferencí, který je patrný i v současnosti,[70] reflektuje nelibost Francouzů s vysokým podílem cizinců ve společnosti. Vlnu debat během 80. a 90. let zvedly problémy integrací neevropských přistěhovalců známé také jako „šátkové aféry,“ kdy byl mladým muslimkám odmítán vstup do škol s pokrývkou hlavy. Po roce 2000 veřejná diskuse o integraci opět začala směřovat směrem k většímu asimilacionismu, k čemuž přispěly vládou vydané zákony z let 2003, 2007 a 2011 (týkají se hlavně omezování doby pobytu a možností získat státní občanství, prodlužování různých lhůt pro setrvání v manželství či sjednocení s rodinou, aj.).[71] Nejkontroverznějším aktem bylo ale nařízení z roku 2004, jež zakazuje nošení náboženských symbolů ve školách, na úřadech a ve veřejných institucích. Současné striktní požadavky pro zisk občanství však teoreticky řeší pouze otázku případného přílivu dalších přistěhovalců, ale v žádném případě už neřeší zásadní problém těch, kteří v zemi již trvale žijí.

Během posledních let se Francie, tedy hlavně francouzská vláda pod vedením prezidenta Sarkozyho, dostala do úzkých rovněž v souvislosti s repatriací několika tisíců Romů z nelegálních táborů zpět do země jejich původu, tedy Bulharska a Rumunska. Prezidentovy výroky typu „50 let trpěného laxního přístupu k přistěhovalcům vedlo k selhání

[67] BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus*: *střet civilizací, nebo dialog kultur?* 2001. Str.57.
[68] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 2005. Str. 68-69.
[69] Více na webových stránkách strany: *Front National* [online]. Dostupné z: http://www.frontnational.com/
[70] V roce 2002 Le Pen postoupil do 2. kola prezidentských voleb, současná předsedkyně Marine Le Penová skončila v letošních prezidentských volbách na 3. místě.
[71] Viz. podkapitola 2.1 Imigrační politika.

integrační politiky,“[72] jeho nekompromisní postoje vůči imigrantům a nadměrná politická angažovanost v této oblasti jen urychlily mezinárodní reakci.[73] Kromě protestních stávek organizací bojujících za lidská práva došlo ke kritice francouzské politiky také ze strany OSN,[74] EU a některých politiků.[75] Avšak tamní úřady svůj postup ospravedlnily bojem s kriminalitou a argumenty, že se jedná o dobrovolné odchody v souladu s evropským právem a nikoliv o diskriminaci.[76] Navíc, pokud tito lidé nemají trvalé zaměstnání a tedy finanční a sociální zajištění včetně platného povolení k pobytu, musí zemi opustit. Také je třeba zmínit, že Francie není jedinou zemí, která k takovýmto radikálním krokům přistoupila. Podobně se zachovala i Dánsko, Itálie, Německo nebo Nizozemí.[77] A nadto za tímto postupem stojí rovněž většina Francouzů, která kritiku ze strany Evropské Unie odmítá a odchod Romů spíše uvítala.

V současnosti se také stává čím dál zřetelnější rozdíl mezi teorií rovnosti občanů a faktickou diskriminací imigrantů. Paradoxní je, že dnešní potomci přistěhovalců, kteří se ve Francii již narodili a vyrostli a stávají se tak občany po rodičích, jsou na tom mnohem hůře než jejich předci. Jsou to sice Francouzi, ale Francouzi s původem přistěhovalce. A právě přistěhovalecké kořeny jsou hlavní příčinou vysoké nezaměstnanosti[78] mezi touto skupinou obyvatel, jež se mění v bezvýchodnou situaci pro současnou generaci mladých lidí. Ta se ani po mnoha letech necítí být přijímána většinovou společností jako rovnoprávná.

Integrace již dokonce není považována za žádoucí proces, který stát podporuje, ale naopak za povinnost přistěhovalce, kterou stát vynucuje. Cizinec se od roku 2007 musí povinně připravit na začlenění do společnosti sám. Podepsáním zvláštní smlouvy o přijetí a integraci (*Contrat d'accueil et d'intégration*)[79] se státem, přistupuje přistěhovalec na nabídku pomoci integrovat se do francouzské republikánské společnosti (jedná se o jazykové

---

[72] BARBER, Tony. *European countries cannot have it both ways on immigration*. Financial Times [online]. 3. září 2010 [cit. 2012-05-04].

[73] Prezidentovo chování mohlo být ale záměrné a svým způsobem posloužit k odvedení pozornosti od navrhovaných úsporných reforem, které mnozí Francouzi odmítali. Druhým možným důvodem by byla prezidentova snaha více se prezentovat jako ochránce francouzských zájmů, jednoty a bezpečnosti. Svou neústupnou politikou Sarkozy současně oslaboval krajní pravicové strany v zemi.

[74] *Experti OSN kritizují Francii za repatriaci Romů.* Romové on-line [online]. Ženeva, 2010 [cit. 2012-05-06].

[75] PALAŠČÁKOVÁ, Pavla. *Repatriace Romů budí pozornost*. E15 [online]. 30. 8. 2010 [cit. 2012-05-06].

[76] STRAKOVÁ, Vladimíra. *Francie hájí vyhošťování Romů. Nebude prý 'přijímat bídu světa'*. Lidovky.cz - zprávy z domova i ze světa [online]. 1. 9. 2010 [cit. 2012-05-06].

[77] BUCHERT, Viliam. *Stěhování Romů z Francie není skandální, jak tvrdí EU*. Reflex [online]. 14.9.2010 [cit. 2012-05-06].

[78] *Étrangers - Immigrés*. INSEE [online]. 2012 [cit. 2012-05-04].

[79] *Le contrat d'accueil et d'intégration*. Secrétariat général à l'immigration et à l'intégration [online]. 2008 [cit. 2012-05-04].

kurzy, sociální pomoc, objasnění principů francouzských institucí, pomoc při hledání zaměstnání, aj.). Absolvování tohoto kurzu mu pak usnadní získání trvalého pobytu v zemi.

Jediným posunem ve vnímání asimilace je, že vládní dokumenty začínají rozlišovat občansko-politickou asimilaci od té kulturní. Francie tak v dnešních dnech požaduje pouze slib občanské loajality, znalost francouzštiny a přihlášení se k republikánským hodnotám Francie, což stvrdí společná smlouva o přijetí a integraci a následné udělení občanství. Kulturní asimilace již není striktně vyžadována. Tato smlouva spolu se zákony, které měly snížit počet přistěhovalců, se tak stává primární příčinou nárůstu ilegální migrace.[80] Francie se již několik let snaží omezit imigraci na základě rodinných vztahů, které jsou jedním z hlavních důvodů přistěhovalectví do země, a nahradit ji spíše ekonomicky motivovaným přílivem kvalifikovaných pracovníků. Tento přístup ale na druhé straně představuje komplikace pro chudší země, pro něž je tento „odliv mozků“ jen další brzdou v jejich rozvoji.

Letitá francouzská tradice prosazování občanství jako faktoru zrovnoprávňujícího obyvatele země vedla k tomu, že vlády ve svých oficiálních statistikách nezaznamenávaly údaje o etnickém původu či náboženském vyznání populace. Podle neoficiálních odhadů však žije ve Francii přibližně 5 milionů muslimů (cca 8% celkové populace), což je nejvíce ze západoevropských zemí, a jsou to převážně muslimové, kteří jsou zasaženi vysokou nezaměstnaností (30-50%).[81] Jejich špatné sociální podmínky, jazyková negramotnost či nízká kvalifikace jim příliš neumožňují vymanit se z prostředí chudinských čtvrtí velkoměst. Zvyšující se frustrace z osobních neúspěchů a celková rostoucí nespokojenost vede velmi rychle k k semknutí komunit a radikalizaci, nejčastěji právě v náboženské oblasti..

V závěru lze tedy shrnout, že vůči přistěhovalcům ze zemí patřících do stejné „kulturní rodiny,“ tedy hlavně z evropských zemí, byl asimilacionismus celkem úspěšnou politikou, avšak pro imigranty ze vzdálenějších a odlišných oblastí přestává tato politika fungovat.[82] V souhrnu se tak může zdát, že francouzský asimilačně-integrační přístup selhává, jelikož neevropských přistěhovalců je v zemi mnohem více než těch evropských.

[80] *L'immigration clandestine en France*. La Documentation française [online]. 22. 7. 2011 [cit. 2012-05-06].
[81] *Muslimové ve Francii. Problémy a perspektivy*. EuRABIA-Islám dobývá Evropu,Eurabia.cz ji brání [online]. 10.5.2007 [cit. 2012-05-06].
[82] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1999. Str.220.

3 Německo

Zatímco Francie již v 19. století představovala spojení státu a národa v jeden homogenní celek, Německo[83] sestávalo z mnoha roztříštěných států s nerovnou mocí a bez jednotného politického zastřešení. Do roku 1871 tedy nelze hovořit ani o státním národě ani o etnické skupině v plném slova smyslu. Existovala zde pouze rozvinutá národní kultura, spisovný jazyk a plná sociální skladba.[84] Dosažení plné národní existence vznikem národního státu se Němcům a jejich úspěšnému národnímu hnutí podařilo získat až sjednocením v roce 1781.

Tedy rovněž v případě Německa sehrál svou podstatnou roli ve formování přístupu k přistěhovalectví historický vývoj a vlastní národní sebepojetí. Němci sami sebe chápou jako etnické společenství spojené nepřevoditelnou kulturou, rodným jazykem, tradicemi a pokrevním původem. Jde tak o komunitu lidí, co se do národa „narodili" a mají stejný původ. Příslušnost k národnímu společenství v tomto případě není dána svobodnou volbou, nýbrž osudem a tedy fatalitou narození a národní loajalita potom krví a jazykem. Díky tomuto sebepojetí národa jsou Němci přesvědčeni o vlastní jedinečnosti a nadřazenosti jiným etnikům.[85] Současně byl nově vzniklý německý stát chápan jako domovina všech etnických Němců, kteří žili mimo území Německa.

Během 19. století probíhala v německých, ještě nesjednocených, státních útvarech obousměrná migrace. Na jedné straně jsou zaznamenány tři velké vlny zámořské emigrace do Spojených států (USA) a na té druhé cirkulace vnitřní migrace Poláků z východního Pruska směrem na západ. Poláci byli již tehdy německou populací vnímáni jako skupina s nižším sociálním statusem, avšak úspěšně uspokojovali každoroční sezónní poptávku po levné pracovní síle. Německo fungovalo až do začátku 1. světové války rovněž jako tranzitní země pro Židy a jiné obyvatele z východní Evropy, kteří mířili do USA. A právě ve vztahu k přistěhovalcům z východu se v 90. letech 19. století ustavila německá politika pracovní imigrace jako časově limitovaný a čistě ekonomický vztah.[86] Zjevná potřeba pracovní síly byla uspokojena příchodem pracovníků, kteří v očích většinové společnosti nebyli hodni stát

[83] Přestože se jednotný německý stát ustavil až v 70. letech 19. století generalizuji v celé práci název Německo jako pojmenování území na němž leží dnešní SRN. Nezabývám se tedy konkrétním rozdělením na jednotlivá území před jejich sjednocením. V případě rozdělení státu po 2. světové válce budu operovat s všeobecně známými názvy SRN a NDR, přičemž NDR stojí až do opětovného sjednocení země mimo rámec práce.

[84] HROCH, Miroslav. *V národním zájmu*: *požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. 1999. Str.163.

[85] BARŠA, Pavel. *Národnostní konflikt a plurální identita*. In: BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt*: *politologická perspektiva*. 1999. Str.21-32.

[86] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str. 88-89.

se jejími rovnoprávnými a stálými členy.[87] Opatření tamních úřadů měla za cíl podporovat sezónní typ imigrace, ale s podmínku zabránit trvalému usazování přistěhovalců na území Německa. Z ekonomického hlediska tedy byli nutností, ale z nacionalistického pohledu Němců spíše ohrožením bezpečnosti a jednoty. Tito „dočasní" pracovníci tak museli dodržovat celkem přísné podmínky a podléhali precizně rozvinutému systému kontrol (pravidelné obnovování pracovních povolení, vstup do země byl umožněn pouze jednotlivcům, nikoliv celým rodinám, a to pouze na přesně vymezené období, kulturní či politické aktivity byly bedlivě sledovány a noviny cenzurovány, při sebemenším prohřešku pak byli z Německa vykázáni) a to vše s ohledem na státem nařízenou podporu „němectví."

Negativní postoj k naturalizaci cizinců vyjadřoval rovněž zákon o občanství (*Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz*) z roku 1913, jenž svázal přiznání německého občanství[88] pouze s pokrevní příbuzností a původem žadatele. Tento zákon, platný až do reformy v roce 1999, de facto vyloučil nabytí německého občanství cizinci a zamezil možnosti vlastnit dvojí občanství. Naopak ale umožnil předávat státní příslušnost z rodičů na děti těm Němcům, kteří emigrovali do zahraničí a stanovil také případy, kdy lze státní občanství ztratit. [89]

Významným faktorem této předválečné etapy byl taktéž fakt, že díky relativně pozdnímu sjednocení neměli Němci větší počet koloniálních držav. Nepotýkali se tak s problémy pozdější dekolonizace, ale spíše se soustředili na upevňování a podporu národa. Rozptýlenost Němců v okolních státech vedlo k přenesení a uzavírání národní identity z kulturně-územní na pokrevně-jazykovou. Jejich etnické sebeurčení pak bylo taktéž jedním z důvodů vyvolání 2. světové války.

3.1 Imigrační politika

Záhy po ukončení bojů 2. světové války došlo v osvobozených státech k masivnímu odsunu německého obyvatelstva zpět do vlasti, avšak v tomto případě nebyl příchod etnických spoluobčanů chápan jako imigrace, nýbrž jako návrat do vlasti. Díky následnému rozdělení Německa na dva oddělené státy zůstalo mnoho z nich trvale roztroušeno ve východním bloku. Západní Německo se tak automaticky stalo domovem pro všechny Němce

[87] Velmi podobný přístup byl od 50. let aplikován v SRN na „hostující" pracovníky pocházející z jižní Evropy a Turecka.

[88] Přímé německé občanství však ještě dlouho po sjednocení v podstatě neexistovalo. Předpokládalo se však, že státní příslušník jakéhokoliv spolkového státu Německa je Němec a automaticky tedy i příslušník německého národního státu (resp.německé federace).(*Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz*. DocumentArchiv [online]. 22. 7. 1913 [cit. 2012-05-07].)

[89] *Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz*. DocumentArchiv [online]. 22. 7. 1913 [cit. 2012-05-07].

žijící za hranicemi státu a etnické sebepojetí německého národa se tedy ještě více upevnilo. Díky nedostatku pracovních sil následovala německá vláda příkladu svých západních sousedů a začala v rámci pracovních programů rekrutovat pracovníky v zahraničí, aby pokryla poptávku trhu. Od roku 1955 podepsalo Německo bilaterální smlouvy s Itálií, Portugalskem, Řeckem, Španělskem, Tureckem, Tuniskem, Marokem a Jugoslávií.[90] A jelikož v případě cizinců neexistovaly fungující legislativní prostředky jak získat německé občanství a sloučit rodiny, operovaly tyto dohody pouze s dlouhodobým pobytem. Všeobecně se také předpokládalo, že tato „levná pracovní síla" pomůže Němcům vybudovat jejich poválečný „ekonomický zázrak" a po čase se vrátí do země původu. Avšak bez ohledu na občanský status byla všem cizincům pobývajícím na území Německa soudně přiznána základní práva.[91] K nárůstu imigrace ze zahraničí přispěla podstatnou měrou také stavba Berlínské zdi v roce 1961, jenž uzavřela hranice s východním Německem a zarazila tak příliv tamních pracovníků směrem na západ.

Původním záměrem německé vlády bylo omezit dobu pobytu hostujících dělníků (tzv. gastarbeiterů) na určitou dobu a poté je rotačním principem nahradit novými. Tento úmysl ale začal mařit rostoucí počet těch, kteří se v Německu od 60. let začali usazovat natrvalo a k odchodu se rozhodně nechystali. Tato změna chování byla zapříčiněna na jedné straně německými zaměstnavateli, kteří se snažili udržet si své stávající zaškolené zaměstnance a na straně druhé samotnými imigranty, kteří nalezli v Německu nový domov. Vlivem ropné krize v roce 1973 zastavila federální vláda další pracovní nábory zahraničních dělníků a omezila imigraci, což bylo druhým důvodem pro stávající pracovníky, aby se usadili v Německu nastálo. V této době představovali největší podíl „gastarbeiterů" Turci (23%) a Jugoslávci (necelých 18%) a to z celkového počtu 4 milionů cizinců. Výrazný nárůst imigrantů zaznamenalo Německo opět až od roku 1988.[92]

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 a opětovnému sjednocení východní a západní části Německa počet přistěhovalců opět výrazně stoupl.[93] Během jednoho roku se do vlasti vrátilo přes 600 000 etnických Němců, do té doby žijících na území bývalého Sovětského svazu. Teprve poté, co byla překonána minulost nuceného odtržení, vyměnili Němci etnické chápání národa za jeho pojetí občanské.[94] V této době si rovněž začali

[90] *Immigration Law and Policy*. Federal Ministry of the Interior [online]. 2005 [cit. 2012-05-07]. Str.24.
[91] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.123.
[92] *Immigration Law and Policy*. Federal Ministry of the Interior [online]. 2005 [cit. 2012-05-07]. Str.24-26.
[93] Viz. Příloha 7: Vývoj počtu cizinců v Německu od roku 1950.
[94] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.122.

uvědomovat nezvratný fakt, že se německo stalo přistěhovaleckou zemí a 90. léta se tak nesla ve znamení proměn přistěhovalecké politiky. Kromě opětovného přílivu imigrantů muselo Německo v této době čelit také rostoucí vlně přicházejících uprchlíků. Do 80. let se jednalo zvláště o uprchlíky z východního bloku a Turecka a jejich počet nebyl příliš významný. Avšak mezi léty 1984 až 1992 se jejich počet rapidně zvýšil. Nejvýraznější zlom přišel s rokem 1989, kdy přestal fungovat hlavní omezující mechanismus počtu žadatelů o azyl. Omezená možnost vycestovat na „západ" do té doby spolehlivě vyvažovala širokou definici práva na azyl z roku 1949 ve znění německé ústavy. Ta říká, že každá politicky pronásledovaná osoba, jež potřebuje ochranu, má právo na azyl. S otevřením hranic se ale počet těchto žádostí vyšplhal v roce 1992 na 440 000[95] a němečtí politici byli nuceni dosavadní přístup změnit. Po dosažení kompromisu mezi politickou levicí a pravicí v roce 1993 bylo právo azylu doplněno o dodatek, že uprchlík toto právo ztrácí, pokud pochází z bezpečných zemí nebo cestou do Německa prochází přes sousední státy. Do roku 1996 tak počet žadatelů o azyl klesl na necelých 120 000 a v roce 2003 zhruba na 50 500.[96]

V lednu 1991 vstoupil v platnost cizinecký zákon (*Ausländergesetz*), který usnadnil cizincům cestu k naturalizaci a přiznal jim právo na sjednocení rodiny. Podmínkou pro dlouhodobý pobyt byla uspokojivá znalost německého jazyka a dostatečný finanční příjem alespoň jednoho člena rodiny, přičemž přibližně jedna třetina všech žádostí na sjednocení byla od tureckých občanů.[97] Definice občanství však stále zůstávala podepřena etnickým pojetím národního státu. A podobně jako ve Francii či jiných západoevropských státech, také Němci reagovali během 90. let na změny pracovního trhu a na poptávku po kvalifikované pracovní síle. Nedostatek profesionálů v informačních a komunikačních technologiích vyřešili časově omezeným programem zelených karet, který ale po pár letech začal vykazovat jisté známky rigidity.

S další změnou v německé legislativě přichází vládou ustavená komise pro imigraci v červenci 2001, kdy byla vydána zpráva o řízení přistěhovalectví a podpoře integrace (*Zuwanderung gestalten, Integration fördern).*[98] Tento koncept hned na zpočátku uvádí, že Německo je přistěhovaleckou zemí, která imigranty potřebuje hned z několika důvodů. Jedním z hlavních argumentů je stárnutí německé populace, která plodí čím dál méně dětí.

[95] *Immigration Law and Policy*. Federal Ministry of the Interior [online]. 2005 [cit. 2012-05-07]. Str.50.
[96] *Immigration Law and Policy*. Federal Ministry of the Interior [online]. 2005 [cit. 2012-05-07]. Str.55.
[97] BARZILAY, Robin. PEERS, Steve. *The legal status of persons admitted for family reunion: A comparative study of law and practice in some European states*. Council of Europe [online]. Leden 2000 [cit. 2012-05-08]. ISBN 92-871-4387-0. Str.25.
[98] *Structuring immigration, fostering integration.* Federal Ministry of the Interior [online]. 4. 7. 2001 [cit. 2012-05-07]. Str.11-20.

Tento negativní demografický trend má pak značný vliv na pracovní trh a rozvoj inovací. S tím souvisí vyšší potřeba konkurenceschopnosti na globálních trzích. Aby Německo dosahovalo úspěchu potřebuje přístup k informacím a možnost vidět věci z různých úhlů pohledu, což podle zprávy umožní interakce příslušníků různých kultur. V neposlední řadě se také poukazuje na neobsazená pracovní místa různého stupně kvalifikace a s tím spojenou vysokou nezaměstnanost. S ohledem na tyto skutečnosti je nutné začít strukturovat imigraci tak, aby pružně odpovídala na požadavky pracovního trhu. Imigranti mají být chápani jako trvalá složka německé společnosti a má jim být usnadněna integrace a taktéž získání německého občanství. Současně se počítá s dílčími úpravami azylové politiky a s požadavkem na omezení automatického nabývání občanství etnickými Němci, pokud neprokáží dostatečnou znalost němčiny.

Výsledek páce této nezávislé komise se stal stěžejním podkladem pro připravovaný přistěhovalecký zákon (*Zuwanderungsgesetz),*[99] přijatý německým parlamentem již v roce 2002. Avšak díky legislativním pochybením vstoupil v platnost až v roce 2005. Imigrační zákon představuje zásadní reformu cizineckého práva a v podstatě jde o sloučení několika původně oddělených zákonů do jednoho, jehož účelem je zpřehlednění dosavadní legislativy. Mezi zásadní změny tak patří například redukce počtu různých typů povolení k pobytu na dva pobytové režimy (časově omezené a permanentní povolení) a pobytových důvodů, jimiž může být již pouze studium, sjednocení rodiny, humanitární otázky nebo zaměstnání. Usnadňuje procedury získání povolení k pobytu v rámci jediné instituce a umožňuje zahraničním absolventům německých univerzit pracovat a usadit se v zemi natrvalo. V oblasti pracovní imigrace bude nadále vydáváno dočasné pracovní povolení pouze pro konkrétní pozice, které nejsou zaplněny domácími pracovníky, přičemž přednost mají státní příslušníci ze zemí EU. V případě vysoce kvalifikovaných pracovníků se pak automaticky počítá s nárokem na trvalý pobyt, což mění dosavadní praxi v rámci fungování zelených karet. Zákon se dále týká integrace a bezpečnostních aspektů. Zavádí mnohem intenzivnější integrační opatření na základě integračních smluv, přináší dílčí úpravy v humanitární oblasti a počítá také s možností vyhoštění osob napojených na teroristické organizace.[100] Podle změny zákona, platné od roku 2007, se rodinní příslušníci mohou přistěhovat do Německa až po prokázání dostatečné znalosti německého jazyka.

[99] *Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländern*. Bundesministerium des Innern [online]. 30. 7. 2004. [cit.2012-05-07].

[100] GRÄßLER, Bernd. *First German Immigration Law Takes Effect*. Deutsche Welle [online]. [cit. 2012-05-09].

3.2 Integrační politika

V přístupu k integraci přistěhovalců si Němci počínali zcela opačným způsobem než jejich sousedé ve Francii. Německé pojetí integrace vycházející z odlišných tradic, rozdílného historického vývoje obou jeho částí, federativního uspořádání země a zaběhlého systému dlouhodobých víz bez občanství, vyústilo v systém, který sice podporoval koexistenci různých kultur včetně jejich odlišností., avšak ve své podstatě spíše přispíval k jejich společenské desintegraci. Pokusy státu o ochranu a podporu kulturní svébytnosti zahraničních dělníků jsou z dnešního pohledu vnímány spíše jako potvrzení jejich cizorodosti ve většinové společnosti. V podstatě totiž nebyly učiněny v zájmu vzniku multikulturní společnosti, ale v zájmu usnadnění návratu těchto tzv. gastarbeiterů domů a pro ochranu německé kulturní homogenity.

Po dlouhá desetiletí se k integraci přistěhovalců přistupovalo na základě zastaralého zákona o státním občanství z roku 1913. Německé občanství tak bylo striktně vázáno na pokrevní předávání z rodičů na děti[101] a případná naturalizace cizince byla vnímána jako výjimka ze zavedených pravidel. S integrací cizinců se de facto vůbec nepočítalo. V tomto duchu vyrostly v Německu další generace potomků původně hostujících dělníků, kteří se zde rozhodli usadit na trvalo a kteří byli až do 90. let jako cizinci legálně vnímáni. Původní vize společnosti totiž podporovala kulturní odlišnosti příchozích dělníků a dovedla imigranty k přesvědčení, že se v hostitelské zemi nemusí integrovat, přijímat její kulturu a učit se jazyk, což vedlo k jejich odcizení od majoritní společnosti. Těmto přechodným dělníkům byl automaticky přiznán nižší sociální status a jako zvláštní skupina byli integrováni pouze z ekonomického hlediska. Němci tak naprosto zamezili jejich zapojení v občansko-politické a kulturní rovině. A tak si do jisté míry mohou za své současné problémy sami. Podle oficiálních statistik překročil počet legálně usazených cizinců v německé společnosti hranici 7 milionů již v polovině 90. let, což představuje asi 9% populace.[102]

Diskuze o nutnosti integrace cizinců probíhaly po několik let, ale s konkrétní reformou přišli Němci až v roce 1991. Tehdy přijatý cizinecký zákon (*Ausländergesetz*) tak poprvé připustil možnost naturalizace cizinců a sjednocování rodin při splnění určitých podmínek (ekonomická soběstačnost, trestní bezúhonnost, jazyková vybavenost, délka pobytu). Na návrh vlády z roku 1998 potom navazuje zákon o reformě státoobčanského práva (*Reform*

[101] Ovšem potomek cizinců trvale žijících v Německu, narozený na území německého státu tento nárok postrádá.

[102] Viz. Příloha 6: Podíl cizinců v německé populaci (v %) a Příloha 7: Vývoj počtu cizinců v Německu od roku 1950.

des Staatsangehörigkeitsrechts),[103] který vstoupil v platnost v roce 2000. Tato reforma nově umožňuje nabytí státního občanství narozením, pokud je alespoň jeden rodič dítěte německým státním příslušníkem nebo cizinec s trvalým pobytem. Podmínkou je ale prohlášení o jeho ponechání si v době plnoletosti dítěte a zřeknutí se případného jiného občanství, jinak německé občanství zaniká. Zákon rovněž zmírňuje podmínky naturalizace pro dospělé jedince, kteří v zemi žijí po určitou dobu. Nutností je prokázat dostatečnou znalost němčiny, německých zákonů a vzdát se původního občanství.[104] Bezprostřední reakcí na přijetí této reformy byl nárůst počtu žádostí o naturalizaci,[105] ovšem počet skutečně udělených občanství vykazuje od poloviny 90. let stále více klesající tendenci.[106]

S dalším posunem k redefinici německého národa z etnického na občanský přichází zpráva o řízení přistěhovalectví a podpoře integrace (*Zuwanderung gestalten, Integration fördern)* z roku 2001, která definuje integraci jako komplexní, dlouhodobý a především oboustranný proces, který se týká jak imigrantů, tak většinové společnosti. Úkolem přijímající společnosti je nabídnout přistěhovalcům rovná práva, možnost vzdělání a přístup na pracovní trh. Příchozí cizinci jsou naopak povinni zvládnout běžnou komunikaci v němčině a respektovat německé zákony. V souladu s liberálně-demokratickým systémem mají imigranti rovněž možnost dodržovat své kulturní zvyky a tradice a majoritní společnost je musí respektovat. Dokument také navrhuje začlenit výuku islámu do osnov německých škol a tím islám zařadit mezi ostatní v Německu uznávaná náboženství. Co se týká otázky nošení náboženských symbolů na veřejnosti je Německo nejednotné, neboť konkrétní řešení je přeneseno na spolkové země. Některé z nich přejaly omezující zákony dle francouzského vzoru, ale jiné jsou naopak více tolerantní.

Od roku 2005, kdy vstoupil v platnost přistěhovalecký zákon (*Zuwanderungsgesetz),* začíná v Německu fungovat jednotný integrační program shodný pro všechny spolkové země. Dohlížet na celý proces má nově založený Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge),*[107] čímž by se měla zajistit lepší koordinovanost integračních opatření na spolkové, státní a lokální úrovni. Všem imigrantům, kteří se budou chtít trvale usadit v zemi bude nabízena účast na integračních kurzech, které jsou zaměřeny

[103] *Staatsangehörigkeitsgesetz.* Gesetzesweb - deutsche Gesetze und Gesetzestexte [online]. 15. 7. 1999 [cit.2012-05-09].

[104] Pro tento bod existují určité výjimky a cizinec se nemusí vzdát svého původního občanství pokud je státním příslušníkem státu EU neboa při ztížených podmínkách pozbytí původního občanství (např.finanční důvody).

[105] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát*: *imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 2005. Str.130-131.

[106] Viz Příloha 5: Přiznání německého občanství cizincům v letech 1990-2007 (v tisících).

[107] Federal Office for Migration and Refugees [online]. 2012 [cit. 2012-05-10].

na osvojení si německého jazyka a jsou kromě etnických Němců nabízeny i neetnickým migrantům ze zemí mimo EU. Poprvé jsou tak etničtí i neetničtí imigranti zapisováni do stejného programu. Kromě jazykové části kurz přistěhovalce vzdělává také v oblasti německého práva, kultury a historie a asistuje jim v jejich integraci do německé společnosti. Ovšem vzhledem k minulosti panovala tehdy ze strany vlády určitá neochota k nátlaku na povinnou účast na kurzech. Výsledkem bylo kompromisní řešení v rámci dohody mezi křesťanskými konzervativci (navrhovali přísnější sankce za neúčast, placení kurzů imigrantem a negativní tresty) a tehdejší vládou sociálních demokratů (zastávali názor na pozitivní motivaci pro účast na kurzech a placení kurzů státem). Vláda si od tohoto kroku slibovala hlavně usnadnění hledání práce a snížení vysoké nezaměstnanosti. mezi přistěhovalci.[108]

Větší nároky jsou ale v rámci integrace kladeny na děti, především na jejich jazykové schopnosti, jelikož mají být důležitým prostředníkem pro integraci svých rodičů. Podstatným problémem v tomto ohledu je ale fakt, že v některých školách představují potomci přistěhovalců až 40% žáků ve třídě (původem z více jak 10 různých zemí, převážně však z Turecka) a navíc asi 45% z nich ukončí vzdělání na nejnižším stupni.[109] K tomu přispívá právě neschopnost rodičů komunikovat se školou, ale i neochota k podpoře společných akcí svých potomků s německými dětmi. Ti jsou potom odkázáni pouze na vliv rodiny, která výrazně formuje jejich pohled na svět a nemají přílišné ambice se integrovat.

V posledních letech se integrace cizinců stala jedním z hlavních bodů politické debaty a následné kroky spolkové vlády směřují více k restriktivním opatřením. Účast na integračních kurzech a složení standardizovaných jazykových zkoušek se tak stává podmínkou pro udělení občanství. Na základě reformy přistěhovaleckého zákona z roku 2007 pak musí všichni rodinní příslušníci prokázat při vstupu do země alespoň základní znalost německého jazyka, což bylo předmětem kritiky hlavně početné turecké komunity.[110] I přes veškerou snahu o integraci jsou Turci v očích veřejnosti stále považováni za cizince. Někteří z nich, hlavně mladší generace s vyšším vzděláním, zvažují dokonce návrat do Turecka. Potíž je ale v tom, že ani v Turecku nemusí být přijati jako rovnocenní Turci a že se tak jako tak budou lišit od majoritní společnosti. Mladší generace pak často vyrůstají s rozpolcenou identitou a necítí se být doma ani v Turecku ani v Německu, s čímž souvisí jejich eventuální

[108] JOPPKE, Christian. *Podporují povinné kurzy občanské integrace v západní Evropě opravdu integraci?* Migraceonline [online]. 16. 9. 09 [cit. 2012-05-10].
[109] HAHNE, Peter. *Konec legrace*: *Německo na kolenou! A co my?* 2007. Str.17.
[110] Turci sice představují největší podíl přistěhovalců v německé společnosti, ale stále nejsou zákonem uznáni jako oficiální národnostní menšina.

příklon k islámu. V neposlední řadě je také nutno počítat s nárůstem důchodců v řadách přistěhovalců. Ti na návrat domů příliš nepomýšlí, ale na druhou stranu ne všichni mají na důchod v Německu nárok a jejich budoucnost je tedy nejistá. Podle slov německé kancléřky Merkelové letité multikulturní soužití v Německu selhalo, když se na imigranty nekladl hned od začátku větší důraz na přizpůsobení se většinovým pravidlům německé společnosti. I přesto ale zdůraznila, že „imigranti jsou v Německu vítáni" a odkázala na výrok německého prezidenta, že islám je součástí Německa stejně jako křesťanství a judaismus.[111]

Na závěr této kapitoly lze říci, že německý přístup ztratil smysl ve chvíli, kdy se ukázalo, že miliony hostujících dělníků zůstanou v zemi napořád. Stejně jako v případě Francie je v Německu integrace cizinců ze stejné kulturní rodiny mnohem jednodušší, než v případě neevropských imigrantů. Předpokladem pro zvládnutí integrace muslimů je totiž znalost a pochopení specifických potřeb této skupiny, jejíž identita je formována především kulturou a náboženstvím.

4 Komparace přistěhovaleckých politik Francie a Německa

Z výše uvedené analýzy imigračních a integračních politik ve Francii a Německu jasně vyplývá, že si obě země prošly zcela odlišným vývojem. Přístup daných zemí k přistěhovalcům byl po dlouhou dobu limitován na základě historie, tradic, kultury a národního sebepojetí. Avšak v posledních letech můžeme pozorovat, že se přístupy jednotlivých států vzájemně ovlivňují a mají tendenci se sbližovat.

Francie se již od konce 18. století definuje jako národ občanský, který si je sám sebe vědom jako záměrně vytvořené identity.[112] V souladu s republikánským univerzalizmem a proklamovanou rovností lidí zaujali Francouzi již tehdy vůči přistěhovalcům pozitivní postoj a otevřeli jim svou zemi s možností trvalého pobytu a získání státního občanství. S tímto vstřícným přístupem ale státní představitelé explicitně propojili asimilační význam školství, veřejných institucí či armády. Prosazovali tak systematickou homogenizaci celé francouzské společnosti jako jednoho nedělitelného národa, kde odlišnosti nejsou tolerovány, natož státem podporovány. Současně byla občansko-politická asimilace chybně chápána také jako asimilace kulturní. Francouzi tedy národ chápou jako soubor obyvatel jednoho státu a spojují jej se státností a nacionalismus se státním zájmem. Vše přitom stojí na občanských

[111] KRUMPHOLCOVÁ, Vendula. *Merkelová: Multikulturní soužití v Německu selhalo*. E15. 18.říjen 2010, č.734. Str.25.
[112] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu.* 1999. Str.8.

hodnotách liberálně-demokratické země.[113] Příslušnost k tomuto politickému společenství si tak člověk mohl zvolit na základě přijetí univerzalistických principů. Již od roku 1924 koordinovala Francie vstup přistěhovalců do země a díky střídání politických reprezentací oscilovala státní přistěhovalecká politika mezi liberálním a restriktivním přístupem, který ale povětšinou převažoval. Nezanedbatelnou součástí francouzské historie je rovněž bohatá koloniální tradice a následné období dekolonizace, což významně ovlivnilo pohled Francouzů na přistěhovalectví.

Proti francouzskému přístupu stojí zcela odlišný vývoj německého pohledu na otázku přistěhovalectví. V případě Německa byla po dlouhá desetiletí imigrace propojena s etnickými a jazykovými charakteristikami národa provázaného pokrevním poutem. Němci se odvolávali na mýtické kořeny a minulost vlastního národa, přičemž jeho představitelé měli sklony popírat jeho historicky vytvořený charakter.[114] Pozdní sjednocení Německa (tedy ustavení německého národa před ustavením státu) způsobilo, že stát byl chápan jako politický nástroj sebeurčení etnického národa.[115] Občanská příslušnost do tohoto partikulárního etnokulturního společenství byla tedy determinována pouze na základě fatality. Od konce 19. století se v Německu rozvíjela hlavně pracovní imigrace, která byla spojena převážně s přílivem polských sezónních dělníků. Němci totiž pojali přistěhovalectví jako negativní jev, který byl sice ekonomicky nezbytný, ale který současně narušoval homogenitu národa. Pracovní imigrace tak byla definována jako dočasná a postavení cizích dělníků ve společnosti se rovnalo postavení podřadných obyvatel s nižším sociálním statusem. Na základě přísných zákonů a byrokracie byla občansko-politická integrace cizinců nežádoucí a velmi omezená a dosažení německého občanství prakticky nemožné. Dalšími významnými etapami německé historie s dopadem na přistěhovalecké politiky byla poválečná situace a rozdělení státu, absence většího množství koloniálních držav, pád železné opony a opětovné sjednocení země a od konce 80. let nárůst počtu uprchlíků. Zásadní změny pak přišly až s novými zákony a reformami, které již umožňují naturalizaci přistěhovalců a které v roce 2001 oficiálně definovaly Německo jako přistěhovaleckou zemi. Tím se rovněž změnilo pojetí imigrantů jako trvalé složky německé společnosti.

V mnoha podstatných aspektech se tedy francouzské a německé pojetí přistěhovalectví značně odlišovalo. Avšak na druhé straně existují znaky, které jsou pro obě země společné.

[113] HROCH, Miroslav. *V národním zájmu*: *požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě.* 1999. Str.10.
[114] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu.* 1999. Str.8.
[115] HROCH, Miroslav. *V národním zájmu*: *požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě.* 1999. Str.10.

Jedním z nich byl od 60. let příliv levné pracovní síly jak z evropských, tak z neevropských zemí, které navíc mnohdy byly ve fázi agrárního společenství. S tím je spojen problém, jak začlenit do průmyslové společnosti nevzdělané příslušníky jiných kultur, kteří mnohdy neznali ani základy cizího jazyka. Relativně snadno se tedy integrovali evropští imigranti ze stejné kulturní rodiny, avšak mezi africkými a arabskými imigranty panuje všeobecně nižší gramotnost, vysoká nezaměstnanost a často i neochota k integraci. Současně oba státy řeší problém s neustálou ilegální imigrací, kterou se snaží marně zastavit. Součástí aktivní přistěhovalecké politiky je snaha států přitáhnout kvalifikované migranty, kteří mohou přispět k ekonomickému růstu a ulevit problému stárnutí domácí populace. Této vybrané skupině by se teoreticky měla co nejvíce usnadnit integrace a získání státního občanství. Naopak roste snaha posílit administrativní bariéry pro vstup „nechtěných" (málo kvalifikovaných) migrantů.[116] Teorie ale předpokládá, že všichni imigranti budou pracovat a tedy platit daně. Jenže někde už imigrace přestává být přínosem a s vysokým podílem nezaměstnaných mezi přistěhovalci se stává spíše zátěží sociálního systému státu. Chudoba a negramotnost pak vedou k marginalizaci a k rozšiřování přistěhovaleckých čtvrtí a ghett na okrajích velkých měst.

Francouzská reálně neproveditelná asimilace a německá destabilizující tolerance a podpora kulturních odlišností se tak ve výsledku projevily jako naprosto odlišné a nepříliš úspěšné alternativy.[117] Francouzský asimilační projekt se totiž začal zadrhávat ve chvíli masového přílivu neevropských přistěhovalců a německý přístup ztratil smysl tehdy, když se ukázalo, že miliony tureckých dělníků zůstanou v Německu nastálo. Samotné zohledňování rozdílů mezi kulturami, stejně jako pokusy o jejich odstranění, má tedy spíše segregační následky.

[116] BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Vnitřní a vnější podmínky inkluze: národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 2006. Str.291.
[117] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1999. Str.214.

Závěr

Je nesporným faktem, že migrace byla pro Evropu charakteristická po celá staletí. V některých zemích se přistěhovalectví začalo rozvíjet s rozvojem průmyslu, v jiných se jednalo převážně o dočasné přesuny s pracovním podnětem. Avšak přibližně od poloviny 20. století dochází ke změně, kdy se imigranti začínají trvale usazovat na předměstích západoevropských center a ty začínají vnímat přísun přistěhovalců jako problém. Navíc, Evropa se celkově transformuje z kontinentu emigrantského na imigrantský a stává se „hostitelkou" milionů etnicky, kulturně a nábožensky „cizích" obyvatel. Přibližně od 70. let pak můžeme sledovat rostoucí intenzitu ekonomického, informačního a dopravního propojování světa (globalizace), která je nejvíce patrná od 90. let. Rozvoj informačních a komunikačních technologií a rychlejší přesun osob, kapitálu a informací na globální úrovni způsobuje, že stále více lidí může být na více místech současně. Vztah ke geografickému, kulturnímu a politickému prostředí přestává být tedy tak markantní.

Realita dnešního světa mění stále více zemí v země multikulturní. Spoluutváří je lidé různých kultur, etnicity, jazyků a náboženských vyznání pocházející z různých míst planety. Vzájemné soužití lidí uznávajících odlišné hodnoty tedy vyžaduje určitou míru respektu, tolerance i vzájemného přizpůsobení se, přičemž tyto nevyhnutelné kulturní střety sebou přináší jak pozitiva, tak negativa. Hlavní problém hostitelských zemí je tento fakt přijmout, uvědomit si nastalou situaci, postavit se k ní čelem a pokusit se nalézt přijatelné řešení. Na druhé straně by si příchozí cizinci měli uvědomit, že k právům patří taktéž povinnosti a naučit se jazyk země v níž chtějí žít by měl být jejich prvořadý cíl.

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zanalyzovat a posoudit situaci ve Francii a Německu v oblastech imigračních a integračních politik. Úvodní teze předpokládala, že i zcela odlišné přístupy k přistěhovalectví mohou vést víceméně ke stejnému výsledku. První kapitola se věnovala převážně teoretické definici některých pojmů a modelů, které jsou dle mého názoru podstatné pro další části práce. Rovněž jsem se v ní zabývala obecným vývojem migrace v Evropě po roce 1945. Druhá a třetí kapitola měly za cíl objasnit konkrétní charakteristiky přistěhovaleckých politik ve Francii a Německu. Získané poznatky jsem se pak pokusila v závěrečné kapitole porovnat.

Na základě prostudované literatury, analýz přístupů daných států a konečné komparace docházím k názoru, že problematika přistěhovalectví je relativně obtížně uchopitelná, protože je velmi subjektivní. Vždy se totiž najde někdo (ať už skupina či jednotlivci), komu bude

nabízené řešení toho či onoho problému proti mysli. Přínosy práce jsou tedy spíše obecné a hypotetické a jejich cílem je nejen shrnout dílčí poznatky, ale také připravit půdu dalším úvahám na dané téma.

Hlavním závěrem práce je, že imigrační a integrační politiky obou zemí jsou determinovány specifickým historickým vývojem, odlišným národním sebepojetím a na počátku svého vývoje se výrazně lišily. Francouzský přístup je postaven na univerzalistických republikánských hodnotách, rovných občanských právech a politicko-teritoriální národní příslušnosti a přistěhovalectví chápe jako pozitivní a trvalý jev. V německém případě se kladl důraz na pokrevní původ, jazyk a etnicko-kulturní příslušnost k národu, která přistěhovalce definovala jako „nutné zlo“ a imigraci jako dočasný a negativní jev. Z postoje k imigraci se následně odvíjel přístup k integraci. Původně velmi tolerantní Francie považovala za postačující inkluzi pouze udělení státního občanství a chápala to jako úspěšný asimilační proces. Na přelomu tisíciletí svou strategii přehodnotila a zpřísnila požadavky kladené na imigranty. Německo naproti tomu ještě donedávna nepředpokládalo, že by se cizinci mohli asimilovat jako rovni etnickým Němcům a prosazovalo značně exkluzivistickou politiku. S integrací přistěhovalců do německé společnosti de facto nepočítalo až do liberalizačních reforem legislativy v roce 2001. V současnosti se imigrační a integrační politiky obou zemí čím dál více sbližují. Obě země se definují jako přistěhovalecké a potýkají se s podobnými problémy, které je nutné řešit. A v souladu s tím formulují své imigrační a integrační politiky, ať už jde o nemožnost zastavit další imigraci, přítomnost nových generací přistěhovalců, uzavírání se do etnických subkultur, bezpečnostní aspekty spojené s radikalizací některých náboženských skupin, globalizaci na trhu práce a tedy snahu přilákat kvalifikované pracovníky, apod. Jako dosavadní pozitivní změnu pak spatřuji hlavně povinnost intenzivnější integrace imigrantů na základě integračních smluv a stanovené sankce za nedodržení pravidel.

Otázkou ovšem zůstává, kdy je imigrant vůbec integrovaný a v jakých všech oblastech mají státy právo po imigrantech vyžadovat, aby se přizpůsobili? A také zda se státy do budoucna nevzdají svých výlučných práv v této oblasti a nepřistoupí k jednotně koordinované přistěhovalecké politice v rámci EU? Hodnotit úspěšnost jednotlivých států v oblasti integrace cizinců je diskutabilní, těžko ji lze nějak plošně změřit. Ale obecně vnímám jako mnohem úspěšnější integraci cizinců z kulturně a hodnotově vzájemně podobných zemí. Co se týká jednotné evropské přistěhovalecké politiky, domnívám se, že je to otázka spíše daleké budoucnosti. Jednotlivé státy jsou ovlivněny odlišným historickým vývojem a hodnotové systémy mají nastaveny rovněž odlišně. Proto si myslím, že se

nebudou schopny dohodnout na konkrétním postupu a výsledky jednání na téma přistěhovalectví budou věcí velkého kompromisu mezi členskými zeměmi EU, a tedy patrně neefektivní. Navíc neochota států vzdát se svých výlučných pravomocí v určitých oblastech politiky ve prospěch EU je také očividná.

Co se týká muslimských imigrantů, dosahuje jejich společenská marginalizace poměrně zvláštní intenzity, což způsobuje, že kromě víry a náboženské identity nemají k dispozici žádný jiný obranný prostředek. Dá se také očekávat, že díky demografickému úbytku Evropanů a populační explozi a chudobě v mnoha afro-arabských muslimských zemích budou imigrační tlaky na evropské země stále sílit. Ovšem přistěhovalectví jako takové nemůže vyřešit samotný problém stárnutí evropské populace, pouze ho dočasně zmírní. Je rovněž patrné, že Evropa bez islámu není již fyzicky možná.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- ALEXANDER, Jeffrey C. *Promýšlení „způsobu začlenění“: asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. Str.49-71. ISBN 80-7325-111-6

- ALEXANDER, Jeffrey C. *Ústřední solidarita, etnická okrajová skupina a sociální diferenciace*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. Str.16-48. ISBN 80-7325-111-6

- BARBER, Tony. *European countries cannot have it both ways on immigration*. Financial Times [online]. 3. 9. 2010. Dostupné z: http://www.ft.com/cms/s/0/dab 74570-b788-11df-8ef6-00144feabdc0.html#axzz1tuorOG8h

- BARŠA, Pavel. *Národnostní konflikt a plurální identita*. In: BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. Str.9-172. Politologická řada. ISBN 80-85959-52-6

- BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. Politologická řada. ISBN 80-85959-47-X

- BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně; Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2005. Monografie. ISBN 80-210-3875-6

- BARŠA, Pavel. BARŠOVÁ, Andrea. *Vnitřní a vnější podmínky inkluze: národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států*. In: MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. Str. 278-296. ISBN 80-7325-111-6

- BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?* 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. Politologická řada. ISBN 80-85959-96-8

- BARZILAY, Robin. PEERS, Steve. *The legal status of persons admitted for family reunion: A comparative study of law and practice in some European states*. Council of Europe [online]. Leden 2000. ISBN 92-871-4387-0. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Legal_texts/Family%20Reunion_report_en.pdf

- BRAY, Caroline. *Observatoire statistique de l'immigration et de l'intégration - Groupe permanent chargé des statistiques: rapport 2002-2003*. Haut conseil à l'intégration [online]. Dostupné z: http://www.ladocumentation francaise.fr /var/storage/rapports-publics/044000610/0000.pdf

- BUCHERT, Viliam. *Stěhování Romů z Francie není skandální, jak tvrdí EU*. Reflex [online]. 14. 9. 2010. Dostupné z: http://www.reflex.cz/clanek/politika/38555/ stehovani-romu-z-francie-neni-skandalni-jak-tvrdi-eu.html

- CERVANTES, Mario a Dominique GUELLEC. *The brain drain: Old myths, new realities*. OECD Observer [online]. 2002. Dostupné z: http://www.oecdobserver.org/ news/fullstory.php/aid/673/The_brain_drain:_Old_myths,_new_realities.html

- DEBENOIST, Alain. *Immigration: The Reserve Army of Capital*. The Occidental Observer: White Identity, Interests, and Culture [online]. 23. 8. 2011. Dostupné z: http://www.theoccidentalobserver.net/2011/08/immigration-the-reserve-army-of-capital/

- DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a kolektiv. *Komparace politických systémů - Základní modely demokratických systémů.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7

- FIALA, Jaroslav. *Multikulturalismus*. Evropské město [online]. Dostupné z: http://www.evropskemesto.cz/cms/index.php?option=com_content&task=view&id= 352

- GRÄßLER, Bernd. *First German Immigration Law Takes Effect*. Deutsche Welle [online]. Dostupné z: http://www.dw.de/dw/article/0,,1442681,00.html

- GELLNER, Ernest André. *Nacionalismus*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-023-3

- GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 1. vydání. Praha: Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1

- HAHNE, Peter. *Konec legrace: Německo na kolenou! A co my?* Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 978-80-7255-160-6

- HAMILTON, Kimberly, SIMON, Patrick a VENIARD, Clara. *Výzva francouzské rozmanitosti*. Migrace online [online]. Květen 2002. Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957390

- HROCH, Miroslav. *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 1999. Dějiny a současnost. ISBN 80-7106-298-7

- CHRISAFIS, Angelique. Immigration: *France sees tensions rise five years on from Paris riots.* The Guardian [online]. 16. 11. 2010. Dostupné z: http://www.guardian.co.uk/world/2010/nov/16/france-racism-immigration-sarkozy

- JOPPKE, Christian. *Podporují povinné kurzy občanské integrace v západní Evropě opravdu integraci?* Migraceonline [online]. 16. 9. 09. Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197708

- JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly*. Český červený kříž [online]. 2. vydání. Praha, 2005. Dostupné z: http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp/ konvence.htm

- Kepka, Jaroslav. *Problémy imigrace v evropském kontextu - Praktická opatření pro ČR*. Polis-podpora nediskriminačních politik měst [online]. 3. 11. 2008. Dostupné z: http://www.e-polis.cz/evropska-unie/319-problemy-imigrace-v-evropskem-kontextu-prakticka-opatreni-pro-cr.html

- *Le contrat d'accueil et d'intégration*. Secrétariat général à l'immigration et à l'intégration [online]. 2008. Dostupné z: http://www.immigration.gouv.fr/ spip.php?page=dossiers_ det_int&numrubrique =323&numarticle=1339

- PALAŠČÁKOVÁ, Pavla. *Repatriace Romů budí pozornost*. E15 [online]. 30. 8. 2010. Dostupné z: http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/repatriace-romu-budi-pozornost

- SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2

- *Schengenský prostor a spolupráce*. Europa-oficiální internetové stránky Evropské unie [online]. 3. 8. 2009. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/justice _freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_cs.htm

- STRAKOVÁ, Vladimíra. *Francie hájí vyhošťování Romů. Nebude prý 'přijímat bídu světa'*. Lidovky.cz - zprávy z domova i ze světa [online]. 1. 9. 2010. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/francie-haji-vyhostovani-romu-nebude-pry-prijimat-bidu-sveta-ptn-/ln_zahranici.asp?c=A100901_112028_ln_ zahranici_qqq

Dokumenty

- *Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländern*. Bundesministerium des Innern. [online]. 30. 7. 2004. Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/ Gesetzestexte/DE/Z/Zuwanderungsgesetz.html

- *Immigration Law and Policy*. Federal Ministry of the Interior [online]. 2005. Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/EN/Broschueren/ Zuwanderungspolitik_und_Zuwanderungsrecht_en.pdf?__blob=publicationFile

- *International Migration Law N°25: Glossary on Migration.* International Organization for Migration [online]. Geneva, 2011. ISSN 1813-2278. Dostupné z: http://publications.iom.int/bookstore/free/Glossary%202nd%20ed%20web.pdf

- *Loi n° 98-170 du 16 mars 1998 relative à la nationalité*. Legifrance - le service public de l'accès au droit [online]. 1998. Dostupné z: http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=D7A2FC7F94DCE3533FC9FB87B7F1C8FA.tpdjo11v_2?cidTexte=JORFTEXT000000754536&dateTexte=20120418

- *Loi n° 98-349 du 11 mai 1998 relative à l'entrée et au séjour des étrangers en France et au droit d'asile.* Legifrance - le service public de l'accès au droit [online]. 1998. Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000191302&dateTexte=&categorieLien=id

- *Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité*. Legifrance - le service public de l'accès au droit [online]. 2003. Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000795635&dateTexte=&categorieLien=id

- *Loi n° 2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile*. Legifrance - le service public de l'accès au droit [online]. 2007. Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000524004&dateTexte=&categorieLien=id

- *Loi n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité.* Legifrance - le service public de l'accès au droit [online]. 2011. Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000024191380&categorieLien=id

- *Reichs und Staatsangehörigkeitsgesetz*. DocumentArchiv [online]. 22. 7. 1913. Dostupné z: http://www.documentarchiv.de/ksr/1913/reichs-staatsangehoerigkeitsgesetz.html

- *Staatsangehörigkeitsgesetz*. Gesetzesweb - deutsche Gesetze und Gesetzestexte [online]. 15. 7. 1999. Dostupné z: http://www.gesetzesweb.de/StAG.html

- *Structuring immigration, fostering integration*. Federal Ministry of the Interior [online]. 4. 7. 2001. Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/EN/Broschueren/Structuring_Immigation_-_Fostering_Id_14625_en.pdf?__blob=publicationFile

Ostatní zdroje

- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge [online]. Dostupné z: http://www.bamf.de/DE/Startseite/startseite-node.html

- *Composantes de la croissance démographique, France*. INSEE [online]. 2011. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/detail.asp?reg_id=0&ref_id=bilan-demo&page=donnees-detaillees/bilan-demo/pop_age3.htm (Francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie)

- *Myšlenkové směry: Multikulturalismus.* Encyklopedie Evropa 2045 [online]. Dostupné z: http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php? kategorie=7&tema=146

- *Étrangers - Immigrés*. INSEE [online]. 2012. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=T12F037 (Francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie)

- *Évolution de la part des populations étrangères et immigrées en 2008*. INSEE [online]. 2008. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0 &ref_id= NATTEF02131 (Francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie)

- *Experti OSN kritizují Francii za repatriaci Romů.* Romové on-line [online]. Ženeva, 2010 Dostupné z: http://www.romea.cz/cz/zpravy/experti-osn-kritizuji-francii-za-repatriaci-romu

- *Francie*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/index.html

- *Germany: Acquisition of citizenship, 1990-2007.* Migration Policy Institute [online]. 2008. Dostupné z: http://www.migrationinformation.org/datahub/ countrydata/data.cfm

- *Germany: Foreign population as a percentage of the total population*. Migration Policy Institute [online]. 2008. Dostupné z: http://www.migrationinformation.org/datahub/countrydata/data.cfm

- *Germany: Stock of foreign population by country of nationality*. Migration Policy Institute [online]. 2008. Dostupné z: http://www.migrationinformation.org/datahub/countrydata/data.cfm

- *Chiffres clés et sources statistiques en matière d'immigration*. Vie publique : au coeur du débat public [online]. 37. 7. 2004. Dostupné z: http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/chiffres-cles-statistiques/

- *L'immigration clandestine en France.* La Documentation française [online]. 22. 7. 2011. Dostupné z: http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/immigration-index.shtml/immigration-immigration-clandestine.shtml

- *Les chiffres de l'immigration en France*. La documentation française [online]. 22. 7. 2011. Dostupné z: http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/immigration/chiffres.shtml

- *Les vagues d'immigration en France : Repères historiques*. Education.france5.fr: l´espace educatif de France 5 [online]. Dostupné z: http://www.curiosphere.tv/SITHE/SITHE17785_DYN//medias/synthese_repere_histo.pdf

- *Muslimové ve Francii. Problémy a perspektivy*. EuRABIA-Islám dobývá Evropu,Eurabia.cz ji brání [online]. 10. 5. 2007. Dostupné z: http://eurabia.parlamentnilisty.cz /Articles/913-muslimove-ve-francii-problemy-a-perspektivy.aspx

- *Německo*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/index.html

- *Qui sommes-nous?* OFII - Office français de l'immigration et de l'intégration [online]. Dostupné z: http://www.ofii.fr/qui_sommes-nous_46/notre_histoire_22.html

- *Répartition des étrangers par nationalité.* INSEE [online]. 2008. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=etrangersnat (Francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie)

- *Répartition des immigrés par pays de naissance.* INSEE [online]. 2008. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=immigrespaysnais (Francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie)

- *Slovníček pojmů: Asimilace*. Programy sociální integrace. [online]. Dostupné z: http://integracniprogramy.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=752: asimilace&catid=550:h1-slovniek-pojm&Itemid=339

- *Slovníček pojmů: Migrace*. Polis-podpora nediskriminačních politik měst [online]. Dostupné z: http://www.epolis.cz/page.php?id=28&location=&menu=first&id Notion=6

Přílohy

Příloha 1: Vývoj počtu imigrantů ve Francii ze zemí mimo EU podle motivů imigrace

Motiv	2005	2006	2007	2008	2009
Ekonomický motiv	24 293	24 780	26 732	32 897	31 154
Rodinný motiv	94 383	98 770	87 791	86 770	77 868
Azyl	12 002	9 078	6 703	7 647	9 278
Studium	44 794	46 160	43 154	50 280	51 226
Jiné	10 516	10 661	9 400	8 889	10 179
Celkem	**188 988**	**189 449**	**173 780**	**186 483**	**179 705**

Zdroj: *Francie*.Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/index.html, vlastní úprava.

Příloha 2: Vývoj francouzské populace podle státního občanství

Rok	Obyvatelstvo celkem (v tisících)	Francouz od narození (v%)	Francouz nabytím (v %)	Cizinci (v%)
1946	39 848	93,5	2,1	4,4
1954	42 781	93,4	2,5	4,1
1962	46 459	92,6	2,8	4,7
1968	49 655	92,1	2,7	5,3
1975	52 599	90,8	2,6	6,5
1982	54 296	90,5	2,6	6,8
1990	56 652	90,5	3,1	6,3
1999	58 521	90,4	4,0	5,6
2008	62 135	89,8	4,4	5,8

Zdroj: *Évolution de la part des populations étrangères et immigrées en 2008*. INSEE [online]. 2008 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF02131, vlastní úprava.

Příloha 3: Rozčlenění přistěhovalců ve Francii dle země narození a cizinců podle občanství do r.2008

Země původu	**Přistěhovalci**	%	**Cizinci**	%
Evropa	2 032 021	38,0	1 454 728	39,2
EU 27	1 808 425	33,9	1 300 641	35,0
Španělsko	257 315	4,8	128 780	3,5
Itálie	317 260	5,9	174 016	4,7
Portugalsko	580 598	10,9	490 724	13,2
VB	147 954	2,8	150 819	4,1
Další země EU 27	505 296	9,5	356 302	9,6
Další evropské země	223 596	4,2	154 087	4,1
Afrika	2 271 231	42,5	1 523 506	41,0
Alžírsko	713 334	13,4	470 776	12,7
Maroko	653 826	12,2	443 536	11,9
Tunisko	234 669	4,4	143 716	3,9
Další africké země	669 401	12,5	465 478	12,5
Asie	756 846	14,2	509 929	13,7
Turecko	238 862	4,5	221 935	6,0
Kambodža, Laos, Vietnam	162 684	3,0	41 855	1,1
Další asijské země	355 301	6,7	246 139	6,6
Amerika, Oceánie	282 191	5,3	226 342	6,1
Celkem	**5 342 288**	**100**	**3 714 505**	**100**

Zdroj: *Répartition des immigrés par pays de naissance*. INSEE [online]. 2008 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=immigrespaysnais;
Répartition des étrangers par nationalité. INSEE [online]. 2008 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=etrangersnat, vlastní úprava.

Příloha 4: Vývoj počtu přistěhovalců v Německu podle vybrané oblasti původu (cizinci bez německého občanství s cizí národností)

Oblast původu*	**1995**	**1997**	**1999**	**2001**	**2003**	**2005**	**2007**
Afrika	291 169	305 595	300 611	303 018	310 943	274 929	269 937
Severní Afrika	145 991	148 761	144 047	141 989	138 719	121 842	119 079
Západní Afrika	70 259	74 794	74 420	77 582	80 128	68 957	68 352
Amerika	183 019	194 371	205 373	218 889	228 449	208 200	215 666
USA	108 359	110 105	111 982	113 528	112 939	97 864	99 891
Asie	2 718 308	2 889 460	2 877 638	2 826 307	2 790 612	2 591 305	2 527 242
Afghánistán	58 505	66 385	71 955	71 662	65 830	55 111	49 808
Čína	33 172	36 723	42 925	63 111	76 743	73 767	78 096
Írán	106 979	113 848	116 446	98 555	81 495	61 792	56 178
Turecko	2 014 311	2 107 426	2 053 564	1 947 938	1 877 661	1 764 041	1 713 551
Vietnam	96 032	89 723	85 362	85 910	88 208	83 446	83 333
Evropa	3 904 939	3 896 267	3 875 765	3 885 794	3 921 812	3 610 307	3 662 186
Bosnaa Hercegovina	316 024	281 380	167 690	159 042	167 081	156 872	158 158
Itálie	586 089	607 868	615 900	616 282	601 258	540 810	528 318
Polsko	276 753	283 312	291 673	310 432	326 882	326 596	384 808
Španělsko	132 283	131 636	129 893	128 713	125 977	107 778	106 301
Celkem	**7 173 866**	**7 365 833**	**7 343 591**	**7 318 628**	**7 334 765**	**6 755 811**	**6 744 879**

*Oblasti původu jsou zvolené podle nejvyššího počtu přistěhovalců.

Zdroj: *Germany: Stock of foreign population by country of nationality*. Migration Policy Institute [online]. 2008 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: http://www.migrationinformation.org/datahub/countrydata/data.cfm, vlastní úprava.

Příloha 5: Přiznání německého občanství cizincům v letech 1990-2007 (v tisících)

Rok	**1990**	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
	101.4	141.6	179.9	199.4	259.2	313.6	302.8	271.8	283.6	242.0
Rok	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**		
	186.7	178.1	154.5	140.7	127.2	117.2	124.6	113.0		

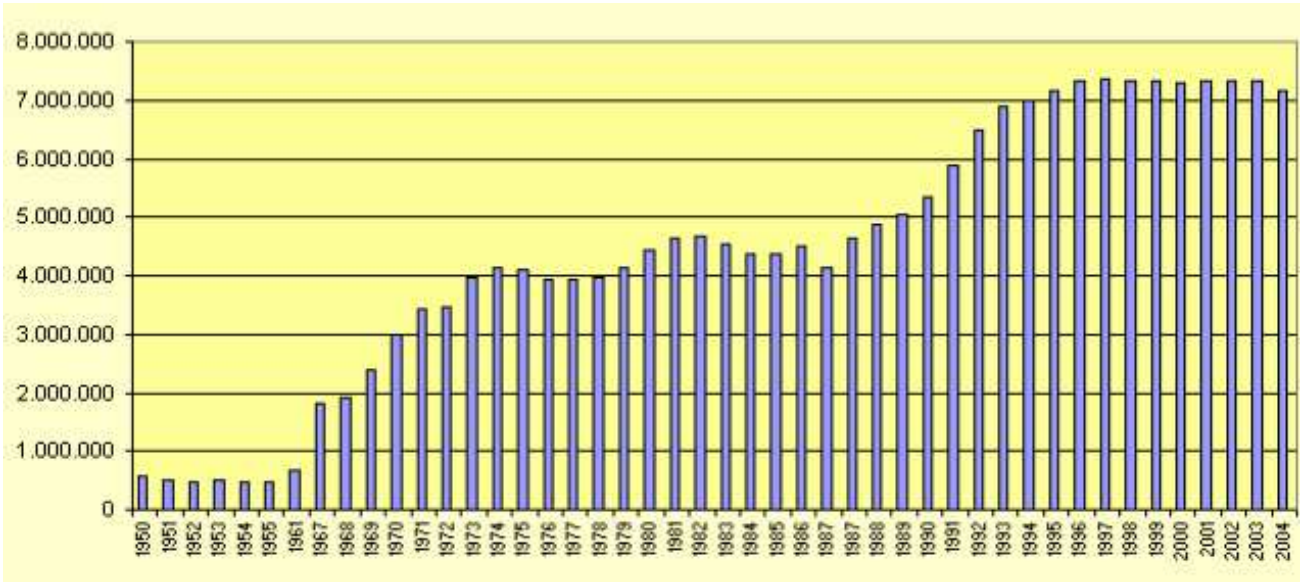
Zdroj: *Germany: Acquisition of citizenship, 1990-2007 (in thousands).* Migration Policy Institute [online]. 2008 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: http://www.migrationinformation.org/datahub/countrydata/data.cfm, vlastní úprava.

Příloha 6: Podíl cizinců v německé populaci (v %)

Rok	**1990**	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
	8.4	7.3	8.0	8.5	8.6	8.8	8.9	9.0	8.9	8.9
Rok	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**		
	8.9	8.9	8.9	8.9	8.8	8.8	8.8	8.9		

Zdroj: *Germany: Foreign population as a percentage of the total population, 1990 to 2007*. Migration Policy Institute [online]. 2008 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: http://www.migrationinformation.org/datahub/country data/data.cfm, vlastní úprava.

Příloha 7: Vývoj počtu cizinců v Německu od roku 1950

Zdroj: *Immigration Law and Policy*. Federal Ministry of the Interior [online]. 2005 [cit. 2012-05-07]. Str.8.